

P. K. 599

Kavaklıoğlu

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

EYLÜL 1967

SAYI 39

CİLT : 7

250 KURUŞ

TÜRLON

Türk Nylon 6 ipliği

SİFAŞ

SENTEİK İPLİK FABRİKALARI
A. Ş.

BURSA :

Merkez, Fabrika : Sanayi Bölgesi
Telefon : 3312 - 2644
Büro : Atatürk Cad. Ticaret Bankası İş Hanı Kat 1
Telefon : 4489

İSTANBUL BÜROSU :

Bahçekapı, Anadolu Han Kat 3
No. 13 - 14
Telefon: 22 35 73 - 27 72 53

Dikkat !..

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez

Yazılardaki fikirler yazarlarına aittir. Cemiyeti ve dergiyi sorumlu kılmaz.

Gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

REKLÂM TARİFESİ

Arka Kapak	750 Lira
Ön İç Kapak	500 Lira
Arka İç Kapak	500 Lira
İç Sahifeler	400 Lira

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrî sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İctimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.
K. ATATÜRK

C İ L T : VII S A Y I : 39 E Y L Ü L 1967 Fiatı : 25 TL. Yıllık: 30-6 Aylık: 15 TL.	Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR İdare Müdürü : FARUK ÇEHRELİ İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1 Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 Basıldığı yer : YENİLİK BASİMEVİ
YAZI HEYETİ : İstanbul Fazlı AYVERDİ Nihat BATUR Solmaz BURAL Faruk ÇEHRELİ Alpay ERDOĞAN Zeki ERGİNSU Şemsettin GÜLER Atalay ŞAHİNOĞLU Gül TURGUT Rıdvan YÜKSELEN Ankara İmren AYKUT Oktay EMED Hamdi MEHTER Fahrettin TUNÇÖZ Meliha TURKAN	İ Ç İ N D E K İ L E R 2. Derginin Sesi * * * 3. Ekonomik Durum Doğan TAMER 11. Ayın Ekonomik Olayları Faruk ÇEHRELİ 18. Serbest Malî Müşavirlik Tasarısı Orhan ÇEVİK 25. Türkiyede Sosyal Sigortalar Kurumu ve Ücretlerle Münasebeti Muallâ ERTAN 31. Tasarruf Bonoları Hakkında Bir İnceleme Mustafa KUŞÇUOĞLU 34. Dış Ticarete Tehlike Orhan BULDAÇ 37. İşportacılar Arasında Bir İktisatçı Erol ANDAŞ

Derginin Sesi

Sevgili ve Değerli Okuyucularımız,

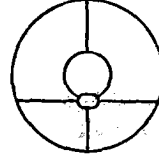
Her fırsatta, sizlerin karşısına daha iyi ve daha fazla hizmet etmek gayesiyle çıkmaya çalışan dergi yazı heyetiniz, geçen sayısında «Dergide açık oturum» mevzuu ile bir yenilik getirmişti. Bu sayı için vaad ettiğimiz konu üzerinde henüz görüşler elimize geçmediği için sizlere sunamadık. Önümüzdeki sayıda muhtelif okuyucularımızın ve düşünürlerin görüşlerini Ekonomik Durum sahifesinde bulacaksınız.

Ayrıca, önümüzdeki sayımızda; 1. Temmuz. 1967 günü basına verilen özet brifing'den derleyerek sunacağımız, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin askerî ve Sosyal kalkınma faaliyetleri konulu yazı dergimize yeni bir yön verecektir. Genellikle dünya ekonomi literatüründe, askerî masrafların tüketici vasfı üzerinde durulduğu bir vakıdır. Ancak, memleketimiz gibi iktisaden olgunlaşmamış ülkelerde, askerî masrafların tüketici vasfının ne derece zayıflayarak, istihsale hazırlayıcı ve kalkınmaya hız kazandırıcı bir faktör olabileceğinin neticesini, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin üretici rolünü, kısacası Yurt kalkınma çabalarını izliyebileceğiz.

Sevgi ve Saygılarımızla,

İktisat Dergisi

Ekonomik Durum

KONJONKTÜR

Doğan TAMER

A — GENEL DURUM

Piyasalar aylardan beri devam eden durgunluğun tesirinden geçtiğimiz devre içinde de sıyrılamamış, etkisi altında kalmışlardır.

Ancak ihraç ürünlerimiz ile ilgili bölümlerde izah edildiği gibi yeni mahsül-lerin idrak edilmesi ile piyasaların durgunluktan kurtulması beklenmektedir. Nitekim açılan bazı piyasalar alakalı maddelerle ilgili muamelelerin **canlanması için** yeter bir faktör olmuştur. Ayrıca durgunluğu yaratan ayrı bir **amile** olan para darlığı da yeni enjeksiyonlarla hafiflemiş bulunmaktadır.

Geçen ayın önemli olaylarından biri olan Bakanlar ile Özel Sektör toplantısına getirilen ihracatın geliştirilmesi için öngörülen tedbirlerin genel olarak olumlu karşılandığı ve bu konuda ayrıntılı çalışmalara geçildiği bildirilmektedir.

Ayın önemli bir hadisesi ise İtalya'ya ihraç edilen zeytin yağlarının makine yağı ile karışık olduğu gerekçesi ile red edilmesi olmuştur. Dış piyasalarda itibarımızı zedeleyici olan bu olay ile ilgili olarak gerekli soruşturmalar yapılmaktadır.

Önleyici bir tedbir olarak bu çeşit yağların müstehlike ulaşmasını önlemek amacıyla, piyasalarda kontroller de yapılmaktadır.

Pamuk piyasasında Amerika'nın almış olduğu ekinin tahdidi kararı etkisini göstermiş piyasanın canlanmasını sağlamıştır. Yeni mahsulün geçen yıla oranla 30.000 ton yüksek gerçekleşeceği beklenmektedir.

Çekirdeksiz kuru üzüm piyasası açılmış bulunmaktadır. Piyasa Ticaret Bakanlığı tarafından belirtildiğine göre, bu sene de hükümet tarafından desteklenecektir. Fındık mahsulünde ise büyük fire verilmesi beklenmektedir.

İçinde bulunduğumuz senenin ilk üç ayına ait sınıflı istihşâl rakamlarının tetkiki, genellikle, sınıflı maddeleri istihşâlinde bir artış olduğunu ortaya koymaktadır. Gerçekten, 1967 ve 1966 yılları Ocak-Mart ayları istihşâl rakamları gözden geçirilecek olursa, artış gösteren maddeler ve artış yüzdeleri aşağıdaki gibidir:

Ham demir % 18,9, çelik blok %17,5, sac % 20,1, şişe ve cam % 190,5, kâğıt % 6,6, şeker % 101,4, yün iplik % 25, yün dokuma % 5,1, Pamuk dokuma % 4,6,

B — İKTİSADİ GÖSTERGELER

1. Sınai İstihsal (1.000 ton olarak)

	OCAK-MART 1966-1967		MART 1966-1967	
Ham demir	172.3	204.8	62.2	72.6
Çelik Blok	194.9	229.0	73.8	91.4
Saç	43.2	51.9	14.6	20.5
Çimento	720.2	718.2	320.0	332.6
Kok	348.0	334.0	120.0	113.0
Şişe - Cam	4.2	12.0	—	4.2
Kâğıt	24.2	25.8	9.5	9.1
Süd Kostik	476	400	180	178
Şeker	44.0	88.6	—	—
Yün iplik	0.8	1.0	0.3	0.3
Yün dokuma (1.000) m	1137	1195	392	358
Pamuk İplik	1.0	7.8	3.1	2.6
Pamuk dokuma	43340	41323	16331	9769
Elektrik (Mil/Kws)	1294.4	1438.9	452.7	480.5
Tütün	748	611	276	201
Taşkömürü	1163.7	1087.6	590.2	581.6
İspirto (1.000 litre)	3153	3385	1250	1155
Linyit	742.7	745.4	372.0	386.4
Krom	32.2	31.4	18.3	13.5
Demir	91.2	99.5	45.4	45.9
Ham petrol	271.6	232.1	135.0	129.6
Benzin	109.7	118.5	52.9	54.7
Motorin	150.3	151.6	81.7	63.3

elektrik % 11.2, linyit % 0.4, demir % 9.1, benzin % 8.0, motorin % 0.9,

Azalma gösteren maddeler ve azalma yüzdeleri ise şöyledir:

Çimento % 0.2, kok % 4.0, süd kostik % 15.8, pamuk iplik % 3.6, tütün % 18.3, sigara % 4.1, ispirto % 7.4, taş kömürü % 6.5, krom % 2.5, ham petrol % 14.5.

2. Fiyatlar Umumi Seviyesi

a) Toptan Fiyatlar

İstanbul Ticaret Odası tarafından yayınlanan toptan eşya fiyatları indeksi 1958 = 100 olarak şöyledir.

İndeksin 1967 rakamlarının tetkikin-

den anlaşılacağı üzere, Temmuz ayında bir önceki aya oranla, toptan eşya fiyatları indesinde genel bir düşme mevcuttur. Buna yegâne istisna mensucat maddeleridir. Mahrukat ve enerji maddeleri ile ise aynı kalmıştır. 1967 Temmuz rakamların bir önceki senenin aynı ayı ile mukayese edecek olursak genel olarak eşya fiyatları seviyesinin yükseldiği müşahade edilmektedir.

Gerçekten bahis konusu aylarda, gıda maddeleri, madenler, inşaat malzemesi, mahrukat ve enerji, kimyevi maddeler, umumi indeks, dahilde istihsâl olunan maddeler, ihracat maddeleri indeksleri yüksek, buna mukabil iptidai maddeler ve mensucat maddeleri indeksleri düşük seyretmiştir.

	1966		1967	
	Haziran	Temmuz	Haziran	Temmuz
Gıda Maddeleri	156.5	155.2	167.7	162.5
İptidai maddeler	124.4	125.3	127.1	124.3
Madenler	190.0	192.0	205.4	203.6
Mensucat	138.4	138.3	152.9	155.4
İnşaat malzemesi	119.5	118.5	123.8	123.7
Mahrukat ve enerji madd.	151.6	153.3	172.1	172.1
Kimyevi maddeler	170.1	172.4	192.1	190.3
Umumi İndeks	146.9	146.9	158.2	155.5
Dahilde istihşâl olunan mad.	143.2	142.5	157.1	154.1
İhracat maddeleri	154.2	154.2	161.2	158.1
İthalât maddeleri	164.8	164.8	162.5	162.4

b) GEÇİNME İNDEKSİ

	1966		1967	
	Haziran	Temmuz	Haziran	Temmuz
Gıda Maddeleri	184.1	181.9	204.4	201.5
Isıtma aydınlatma madd.	158.7	158.7	171.8	171.8
Giyim, ev eşyası	132.8	133.0	135.7	135.7
Kira ve ev bakımı	205.5	201.5	199.0	199.0
Müteferrik	162.8	162.9	173.0	173.8
Umumi İndeks	175.8	174.6	188.1	186.5

İstanbul için hazırlanan geçinme indeksinin tetkiki 1967 Temmuz ayında Haziran oranınla hafif bir düşme olduğunu ortaya koymaktadır. Gerçekten, gıda maddeleri İndeksi hızlı düşme, müteferrik indeksi ise hafif yükselme kaydetmiş diğer maddeler ise tamamen aynı kalmışlardır. 1967 Temmuz ayları mukayese edilecek olursa, kira ve ev bakımı hariç bütün diğer indekslerde bir artma olduğu dikkati çekmektedir.

3 — İÇ TİCARET

a) SATIŞLAR

1966 ve 1967 yılı Mart ayı mukayese edilecek olursa, genel olarak satışların gayet durgun seyrettiği anlaşılmaktadır. Gerçekten, 1967 Mart ayında bir önceki senenin aynı ayına oranla yalnız çimento (% 87.0), linyit (% 3.9), diğer içkiler (% 64) ve tuz (% 2.2) kalemlerinde artış

mevcuttur. Buna mukabil satışı azalma gösteren maddeler ve azalma yüzdeleri şöyledir: Şeker % 8.1, hadde mamülleri % 3.3, taş kömürü % 38.1, çay % 103, sigara % 259, tütün % 33, bira % 433, rakı % 33, şarap % 166, alkol % 270 ithal gazete kâğıdı % 0.27 pamuk dokuma % 1882, yün dokuma % 254, pamuk iplik % 168, yün iplik % 7.

b) STOKLARI

Genel olarak Mart ayında stoklarda bir artma mevcuttur.

Gerçekten 1967 Mart ayında bir önceki senenin aynı ayına oranla, şeker, hububat, taş kömürü, çay, sigara, bira, rakı, maden kömürü çelik, hadde mamülleri, çimento, yün iplik stokları artmış, buna mukabil, un, afyon, linyit, kok, tütün, şarap, diğer içkiler, alkol, tuz, demir cevheri, sülfirik asit, boru, pamuk dokuma,

yün dokuma, pamuk iplik stoklarında ise azalma olmuştur.

4 — İNŞAAT

Ocak-Mart devresinde, 1967 ve 1966 yılları mukayese edilecek olursa, inşaat faaliyeti bakımından, genel olarak % 12 düşme kaydedildiği anlaşılabacaktır.

Bahis konusu devrede, ev, apartman ve ticari yapı inşaatlarında azalma mevcuttur. Sınai, sosyal ve kültürel yapılarla diğer çeşit yapı faaliyetleri ise artış göstermiş. Ancak 1966 ve 1967 Mart ayları mukayese edilecek olursa toplam inşaat faaliyetlerinin % 74.9 gibi yüksek bir düşme gösterdiği, aynı istatistiklerin tetkikinden anlaşılmaktadır.

Bu düşmeye ev, apartman ve ticari yapılar inşaatları dahildir. Sınai, sosyal ve kültürel inşaatlarında ise artış mevcuttur.

5 — İSTİHDAM

İstihdam konusunda yayınlanan istatistiklerin tetkikinden anlaşıldığına göre, 1967 senesi ilk üç aylık devresinde % 6.1 artış mevcuttur. Halbuki Ocak - Şubat devresinde aynı nisbet % 4.5 idi. Buna mukabil işe yerleştirilenlerin sayısında % 4.6 düşme olmuştur. Münhallerde ise % 2.4 azalma dikkati çekmektedir. Ancak işsizlerin sayısı 25.600 den 26.400 e yükselmiştir ki bu % 3.1 artışı ifade etmektedir.

Resmî Makamlar taraflardan dış ülkelere gönderilen işçilerin sayısındaki düşüş devam edegelmektedir.

1966 ve 1967 yıllarının aynı devreleri mukayese edildiğinde dış ülkelere giden işçi sayısında % 95.3 düşme mevcut olduğu görülmektedir. Gerçekten 1966 ilk üç aylık devresinde dış ülkelere 9244 işçi gitmiş iken 1967 devresinde bu rakam 437 ye inmiş tir. 1966 ve 1967 Mart ayları

mukayese edilecek olursa, 1966'da 4562 işçi yurt dışında çalışma imkân elde ettiği halde 1967 de ancak 499 işçinin bu rakamdan faydalanabildiği anlaşılmaktadır.

Yurt dışına çıkan işçiler, gittikleri memleketlere göre inceleyecek olursak Almanya'ya gidenlerin % 95.3 azaldığı anlaşılmaktadır. Aynı devrede, Hollanda'ya gidenlerin sayısında % 85.3 azalma mevcuttur. Ancak Avusturya'ya giden işçilerin sayısı % 2506.7 artış gösterirken, İsviçre'ye gidenlerde % 828.5 yükselme göstermiştir.

6 — PARA ve BANKA

İçinde bulunduğumuz senenin üçüncü ayında bir önceki, senenin aynı ayına oranla banka kredilerinde hafif bir artma mevcuttur.

Gerçekten, Şubat ayında kredi miktarı 20212 milyon lira iken, Mart ayında bu rakam 20538 milyona yükselmiştir. Bu miktar Resmî Sektör 2642 milyon, Özel Sektör 17896 milyon olarak bölünmektedir. Bu dağılışı Şubat ayında 2516 milyon Resmî Sektör, 17696 milyon Özel Sektör olarak tahakkuk etmiştir. Bir önceki senenin Mart ayında ise bu rakam 2461 milyon Resmî Sektör, 13667 milyon Özel Sektör olarak 16218 milyon liradır.

Merkez Bankası kredi ve avansları Mart ayında 6884 milyon liradır. Bu meblağın 4181 milyonunu Resmî, 2467 milyonunu Özel Sektör, 236 milyonunu ise Bankalar tasfiye fomuna aittir. Bu rakam, Şubat ayında 4036 milyon Resmî Sektör, 2015 milyonunu Özel Sektör, 236 milyonunu Bankalar tasfiye fomu olarak 6287 milyon liradır.

Bankalar sisteminin kredi haricinde hafif bir artış izlenmektedir. Gerçekten Şubat ayında 26499 milyon lira olan kre-

di hacmi Mart ayında 27422 milyona yükselmiştir.

Bu rakamın 6823 milyonu Resmî Sektör, 20363 milyonu Özel Sektör, 236 milyonu ise Bankalar tasfiye fomuna aittir. 1966 Mart ayında kredi hacmi 20847 milyon lira olmuştur.

1967 Mart ayında, bir önceki aya oranla Emisyon miktarında hafif bir artış mevcuttur. Mart emisyonu 8140 milyon banknot, 248 milyon ufak para olarak 8388 milyon liradır.

Emisyon hacmine paralel olarak para arzında da yükselme mevcuttur. Gerçekten 1967 Şubat ayında para arzı 19258 milyon iken 1967 Mart ayında bu miktar 19345 milyona yükselmiştir. Bu miktarın 7282 milyonu kanuni par 12.063 milyonu ise kaydı paradır. Kanunî para mevcudu Şubat ayında 7105 milyon iken 7282 milyona yükselmiştir. Bu miktarın 7101 milyonu banknot, 181 milyonu ise ufak paradır.

Kaydı para mevcudu ise 12153 milyondan 12063 milyona düşmüştür. Bu miktarın 2562 milyonunu vadesiz ticarî

mevduat, 9488 milyonunu vadesiz tasarruf mevduatı, 13 milyonunu ise Merkez Bankası çeke tabi mevduat teşkil etmektedir. Para benzeri likiditelerin mevcudunda da 1967 Mart ayında bir önceki aya oranla artış mevcuttur. Gerçekten Şubat ayında 6917 milyon lira olan para benzeri likiditeler, Mart ayında 7122 milyona yükselmiştir. Bu miktarını 1832 milyonu vadesiz resmî mevduat, 4451 milyonu vadeli mevduat, Merkez Bankası mevduatı ise 839 milyondur.

7 — DIŞ TİCARET

a) İTHALAT

Mayıs ayı ithalatı 468.418 bin liradır. Halbuki bu rakam bir önceki senenin aynı ayında 526.221 lira idi. İki rakamın mukayesesi göstermektedir ki ithalatımızda bir gerileme mevcuttur. Ocak - Mayıs devresi ithalatı incelenecek olursa, aynı düşmenin devre zarfında mevcut olduğu görülür. Gerçekten, 1966 devresi ithalatı 2.625.158 bin liradır. Halbuki 1967 ayın devresinde ithalat 2.382.679 bin lira olmuştur. Aşağıda ithalatımızın maddelere göre dağılışı gösterilmiştir.

	Mayıs 1967	1966	Ocak - Mayıs 1967	1966
Akaryakıt	23611	33060	129657	198392
İlaç ve boya	40371	45523	226021	197780
Mensucat ve iplikler	22885	25392	158023	149076
Demir ve Çelik	35092	47348	192801	270263
Makineler	182966	170439	775750	831872
Nakil Vasıtaları	39422	61657	199596	259125
Pamuk, soya ve don yağları	—	15724	1445	26552
Diğer maddeler	124071	127078	799376	692088

Genel ithalat rakamında olduğu gibi ithalatımızı teşkil eden münferit kalemlerde de genel bir düşme görülmektedir. Ocak Mayıs devresinde ithalatı azalma kaydeden kalemler şunlardır. Akaryakıt, demir ve çelik, makine nakil vasıtaları,

yağlardır. İlaç, boya mensucat ve iplik ile diğer kalemlerin ithalatı artmıştır.

Ocak - Mayıs devresi ithalatı memleketler itibariyle incelendiğinde şu sonuca varılmaktadır. Batı Almanya, Avusturya, Belçika - Lüksemburg, Çekoslovakya,

Irak, İngiltere, İsrail, İtalya'dan ithalatımız artmış, buna mukabil, A.B.D. Fransa, Hollanda, Lübnan Rusya, Suudi Arabistan ve diğer ülkelerden olan ithalatımız azalmıştır.

İthalatımızın sahalara dağılışı incelenecek olursa, Ocak-Mayıs devresinde OECD ülkelerinden vaki ithalatın % 4.2 düşme gösterdiği anlaşılmaktadır. Gerçekten ithalatımız EEC'den 3.1, EFTA'dan % 6.1, diğer OECD ülkelerinden % 11.8 artmış buna mukabil, Dolar sahasından % 25.6 azalmıştır.

Anlaşmalı memleketlerden yapılan ithalat Nisan ayında azalmışsa da genel nisbet % 1.8 oranında bir artış göstermiştir. Sovyet sahası ithalatında % 1.1 azal-

ma mevcuttur. Halbuki diğer anlaşmalı memleketlerden mal alınması % 14.4 artış kaydetmiştir.

b) İHRACAT

Mayıs ayı ihracatımız 255083 bin liradır. Halbuki bir önceki senenin aynı ayında ihracat tutarı 225867 bin lira idi. Ocak-Mayıs devreleri mukayese edilecek olursa ihracatımızın hafif bir artma temayülü gösterdiği anlaşılmaktadır. Gerçekten 1966 yılı ilk beş aylık devresinde 1842687 bin lira olan ihracatımız 1967 ayın devresinde 1867294 liraya yükselmiştir. İhracatımız da, görülen bir aylık gerilemele ihracat sezonunun açılmasıyla telâfi edileceği tahmin edilmektedir.

	Mayıs 1967	1966	Ocak - Mayıs 1967	1967
Canlı Hayvanlar	2022	2844	40317	24469
Üzüm	15905	18408	64543	80985
Meyvalar	53143	54354	273073	247607
İncir	1677	35	5857	2967
Fındık	32388	33711	171249	129423
Hububat	1809	2057	8897	14714
Arpa	—	—	73	—
Tohumlar	31645	29531	547936	533749
Tütün	30182	25946	101507	118469
Madenler	5640	5472	21343	37809
Krom cevheri	82175	38985	537650	561793
Pamuk	52782	65387	343568	313281
Diğer maddeler	960	1810	349595	311555

Irak, İngiltere'ye müteveccih ihracatımız ise azalma temayülü göstermiştir.

Sahalar itibariyle incelenecek olursa, OECD ülkelerine vaki ihracatımızda % 0.7 azalma olmuştur. Gerçekten Dolar sahası ihracatımız % 3.8, diğer OECD ülkeleri ihracatımız ise % 103.8 artmış, buna mukabil EEC ye ihracatımız % 9.4, EFTA'ya vaki ihracatımız devre içinde % 4.4 art-

Tablonun tetkikinden de anlaşılacağı üzere ihracatımızda genel olarak hafif

bir yükselme mevcuttur. Canlı hayvanları, meyva (incir ve fındık ihracatımız artmış, üzüm ihracatımız azalmıştır) arpa, tohum, pamuk ve diğer maddeler ihracatımız artmıştır. Buna mukabil hububat, tütün, maden azalma temayülü göstermiştir. İhracatımızın seyri memleketlere göre incelenecek olursa, ihracatımızın artma temayülü gösterdiği memleketler A.B.D., Fransa, İsrail, İsviçre, İtalya, Lübnan, Rusya, ve Suudi Arabistan'dır. Buna mu-

kabil Batı Almanya, Avusturya, Belçika - Lüksemburg, Çekoslovakya, Hollanda, Irak, İngiltere'ye mütesecch ihracatımız ise azalma temayülü göstermiştir.

Sahalar itibariyle incelenecek olursa, OECD ülkelerine vaki ihracatımızda %0.7 azalma olmuştur. Gerçekten Dolar sahası ihracatımız % 3.8, diğer OECD ülkeleri ihracatımız ise % 103.8 artmış, buna mukabil EEC ye ihracatımız % 9.4, EFTA'ya ise % 13.1 düşmüştür. Anlaşmalı ülkelere vaki ihracatımız devre içinde % 4.4 artmıştır. Bu nisbet Sovyet sahasına % 11.2 lik ihracat artışı ise, % 30.2 lük diğer anlaşmalı ülkelere vaki ihracatla kaydedilen düşme dahil bulunmaktadır.

8 — ÖDEMELER DENGESİ

Ödemeler Dengesini meydana getiren kalemlere ait rakamlar milyon dolar olarak 1966 ve 1967 Mart aylarında şöyledir. (Parantez içindeki rakamlar 1966 Mart ayına aittir.

İhracat (42.7) 41.2; İthalât (68.9) 55.7; dış borç faiz ödemeleri (1.3) (1.0); turizm ve dış seyahatler (4.6) (2.5); işçi gelirleri (8.1) 8.0, kâr transferleri (3.5) 3.1; proje kredileri (0.7); diğer görünmeyenler (3.6) 2.6; cari işlemler dengesi (28.3) (9.9); dış borç ödemeleri (29.7) 24.8; Özel yabancı sermaye (3.0) 1.8; proje kredisi (5.2) 7.2; bedelsiz ithalât (0.4) 1.0; konsorsiyum kredileri (26.6) (8.3);

9 — ALTIN VE DÖVİZ REZERVİ

1967 Nisan ayında altın mevcudu 123.3 milyon dolardır. Halbuki 1966 senesi aynı ayında altın mevcudu 132.7 milyon dolar idi. Mart ayı altın mevcudunun 12.4 milyon serbest, 80.9 milyonu merhum, 30 milyonu ise vadeliydi. Halbuki 1966 Nisan ayında bu bölünüş 31.8 milyon serbest 180.9 milyon merhum, 20.0 milyon vadeliydi. 1967 senesi Nisan ayında döviz alacaklarımız 14.6 milyon dolardır. Halbuki Mart ayında bu miktar 15.7 milyon dolar idi.

1966 Nisan ayı döviz alacaklarımız da 16.6 milyon dolar olarak Nisan rakamının üzerindedir.

Döviz alacaklarımız azalma gösterirken döviz borçlarımızın da yükselme temayülü gösterdiği dikkati çekmektedir. Gerçekten 1967 Nisan ayında döviz borçlarımız 111.7 milyon dolardır. Bu rakam hem bir önceki aynı rakam olan 99.5 milyondan, hem de bir evvelki senenin 74.4 milyon dolarlık seviyesinden yüksektir.

C — İHRACAT ÜRÜNLERİMİZİN DURUMU

PAMUK

Ay başlarında, kısa vadeli mübayalar da bulunmağı adet edinmiş fabrikaların stokların azalmasından endişelenerek mübayaalarını arttırmaları neticesinde piyasaya canlanmış fiyatlar suratle yükselmiştir. Bu canlılık ve fiyat yükselmesi bilhas-sa dahili alivire piyasalarını da etkilemiştir. Bu arada dahili alivire piyasalarının cazibesine kapılan bazı ihracatçı firmaların iç piyasaya yönelindikleri de izlenmiştir. Genellikle 1967 - 1968 rekoltelerinin 190 bin ton civarında tahakkuk edeceği tahmin edilmektedir. 1966/1967 rekoltisinin 162 bin ton olduğu hatırlanacak olursa rekoltede 30 bin ton kadar bir fazlalık olacağı ifade edilebilir.

İlgililer alivire piyasalarda izlenme canlılığın Amerikanın pamuk konusundaki almış olduğu kararlara bağlanmaktadır. Böylece devamlı olarak bir arz fazlalığı arzeden milletler arası pamuk piyasasında satıcı ülkelerin durumu kuvvetlenmiş olacaktır. Ayın ikinci yarısından sonra dahili piyasaya oranla ağır seyre-den dış alivire piyasasının da canlanmağa başladığı dikkati çekmiştir.

Adana borsasında da ay baymada muameleler çok cılız olmuştur. Fiatlar da bir hayli yükselmiştir. Yeni mahsulün 175 - 180.000 ton arasında gerçekleşeceği

tahmin olunmaktadır. Mevsimin ilk pa - muğu borsaya indirilmiş böylece yeni se - zon resmen açılmıştır. Yeni piyasanın a - çılmasıyla iç piyasa canlılığını kaybetmiş bulunmaktadır.

ÇEKİRDEKSİZ KURU ÜZÜM

Ay başlarında yeni sezonun açılma - sına çok az bir zaman kalmış olduğu için piyasa çok durgun seyretmiştir. İç piyasa bu durumda iken dış piyasada da yaz ol - ması itibarıyla genellikle talep az olmuştur. Piyasasını açılmasına yakın üretici ve tüccarın elinde bütün stokları erimiş ancak tarışın elinde 40.000 ton civarında üzüm birikmiştir. Alivre satışları ise ay ortalarına doğru hafif bir canlılık göstermiştir. 21 Ağustosta yeni sezon Ticaret Bakanı Ahmet Türkeli'nin konuşması ile açılmış Bakan, bu önemli ihraç malımızın her yıl olduğu gibi yeni sezonda da hükümet tarafından destekleneceğini belirt - miştir. Bu maksatla 200 milyon lira finans man kavuşan Teriş, hem müdahe - le alımları yapacak hem de kendi alımlarını yürütecektir. Ancak ilgililer Tarış'ın elinde bulunan Fındık stokunun piyasayı etkilemesinden çekindiklerini ifade et - mektedirler. Ay sonlarında işler ağır fa - kat sağlam tempode gelişmiştir.

FINDIK

Devre başlarında, 1967/68 mahsulünün 13.000 tonun üzerinde gerçekleşeceği tah - min edilmiştir. Haşarat ile mücadelenin kâfi olmaması ve havaların kurak gitmesi sebebiyle % 10 fire düşülerek hesaplanan

bu rekolte tahmininin ay sonlarına doğru tashihi edilmesi gerektiği kanaati çevrele - re hakim olmağa başlamış, neticede % 20 fire ile yeni mahsulün 12.000 kilonun üze - rinde gerçekleşeceği ifade edilmiştir.

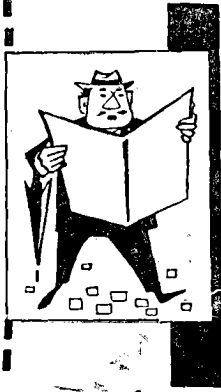
İspanya ve İtalya gibi rakip memle - ketlerin elinde stok kalmadığı halde fisko birliğin elinde olan stok az bir zaman kal - mış olduğu için eritememiştir.

Dahili piyasasının durgun olmasının nedenlerinden biri de kooperatiflerle hü - kümetin fiyatları ilân etmemeleri olmuştur. Ay sonlarına doğru mahsul toplama ameliyesine başlanmış, fiyatların açıklan - ması piyasada olumlu karşılanmıştır. Ti - caret Bakanı Ahmet Türkeli'nin de piyasanın desteklenmesi konusunda vermiş oldu - ğu teminat piyasada ayrıca çok müessir olmuştur.

Şimdiye kadar uygulanan politika se - bebiyle piyasadaki çekilen firmalar bu at - mosfer içinde mubayağa başlamışlardır. Trabzon fındık rekoltesi 16.000 ton olarak tesbit edilmiştir.

ZEYTİNYAĞI

Ay başlarında rafinatör firmaların ta - leplerini arttırmaları ve üreticilerin de mal indirimin gayet kontrollü yürütme - leri sebebiyle fiyatlar umumî seviyesi yük - sek seyretmiştir. Ancak sonraları fiyatla - rın yükselmesi neticesinde firmaların ta - leplerini azaltmaları fiyatların inmesini sağlamışsa da rafinatör firmaların geli - şen talepleri piyasayı tekrar canlandırmış - tır.

Ayın Ekonomik Olayları

Kalkınma Plânının Uygulanması Hakkındaki Kanun ve yürütme organına tanınan geniş yetkiler

Yazan: Faruk ÇEHRELİ

28/7/1967 tarihinde kabul edilen 11/ Ağustos/1967 tarihli 12671 sayılı resmî gazete ile yayınlanan «Kalkınma plânının uygulanması hakkındaki kanun» neşir tarihinden itibaren meriyete girmiş bulunmaktadır.

15 madde halinde tanzim edilen kanun Finansman, Teşvik ve Çeşitli hükümler bölümlerini ihtiva etmektedir.

Kanunun esas hedefi; plân tatbikatında görülen finansman yetersizliğini, mali kaynaklarımızı nizam altına alarak yürütme organı eli ile derlemek toplamak ve plânda ön görülen hedeflere müsmiriyet derecesine göre tahsis etmektir. Bu arada plânın esaslarına sadık kalınarak bölgeler arası dengeli kalkınma anında göz önünde tutulacağı belirtilmektedir.

Bu gaye ile Maliye Bakanlığı bütçesinde, her yıl, gelişme ve teşvik fonları isimli bir bölüm açılarak, tesis edilecek fonlar bu kısımda gösterilecektir.

Kanundaki kullanılacak kaynakları şu şekilde sıralayabiliriz.

1 — Genel ve katma bütçelerden ödünç verme şeklinde transferler yapılarak,

2 — Genel bütçe kanunundan ayrımlar yapılarak. Genel bütçe kanununda, Maliye Bakanlığı bölümünde açılacak bu hesaptan yapılacak işlerin; sermaye ve idare hakimiyetinin mahdud sayıda özel kişilere ait olmamak kaydıyla devlet ve kamu iktisadi teşebbüsleri sermayesinin iştiraki ile kurulması ön görülen karma teşebbüslerin sermayelerindeki devlet hissesine tahsisi derpiş edilmektedir.

Teşvik ve tanzim gayesi ile kanunda yürütme organına geniş yetkiler tanınmaktadır.

Bu yetkileri şu şekilde sıralayabiliriz:

1 — Yatırım indiriminin nispetini, indirimden istifade edecek yatırım miktarının % 80 ni ne kadar artırabilme;

2 — Yatırım mallarından, ham maddelerden alınan gümrük ve vergi resimleri ile, ithalden alınan diğer resim vergilerin toplamından, iktisadi faaliyet

sektörüne göre kısmen ve tam muaflik - lar ihdas veya kısmen veya tamamen iadesi;

3 — Sanayi bölgeleri ve turistik bölgeler tesis ve tanzimi bu maksatla arazi istimlakı;

4 — Umumi hıfzıssıhha kanunu, iş kanunları, mahalli idareler kanunları ile diğer mevzuatta her türlü yatırımlara ait ruhsat formalitelerini ahenkleştirmek çabuklaştırmak ve yetkili mercileri bir arada çalıştırmak için gerekli kararları ve standart ve kalite kontrolü için tatbikatı geliştiri tedbirler alabilmek.

5 — İhracatı teşvik ve döviz gelirlerini artırmak amacı ile ihracatı teşvik edilmek istenen malları ihrac edeceklere tanıtmak, pazar araştırması ve ilk yerleşme faaliyetlerine yardımcı olmak amacı ile ihracatçılara ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ve bunların birliklerine ve istihsal ve satış kooperatifleri ve bunların birliklerine tesisi edilecek fondan ödünç verebilmek.

6 — 261 sayılı kanunun bakanlar kuruluna verdiği yetkiyi :

a) İthal ihtiyacını ikame edecek mallara teşmili edebilme

b) Döviz geliri sağlayacak malla teşmil edebilme

c) Yurt içinde yabancı turistlerce yapılacak harcamalara teşmil edebilme

7 — Başbakanlığa bağlı olarak kurulan yatırımları ve ihracatı geliştirme ve teşvik bürosu ile muhtelif kanunlarca öngörülen teşvik ve tedbirlerini almak teşvik tedbirlerini uygulamak ve bu amaçla müteşebbislere gerekli belgeleri verebilmek.

Çeşitli hükümler altında toplanan altıncı maddeden 15. maddeye kadar olan kısımda yürütme organı kalkınma

plânını uygulamak için lüzumlu eleman - ları seçmekte geniş yetki verilmektedir.

Bu kanunun çıkması ile ekonomik devlet anlamının tatbikatçısı, olan yürütme organına sistemli bir kalkınma içinde gerekli çalışabilme imkânını verilmekte iktisadi hayatın istediği elâstikiyet temin edilmektedir.

Bu güne kadar hükümetlerin yakındıkları iktisadi sahada iş görmelerini önleyen bağlayıcı mevzuatın kalkmış olduğunu ve aranan serbestiyete kavuştuklarının görmektedir. Her ne kadar yürütme organının iktisadi ve mali sahalarda geniş yetkilere sahip olması, Özel Sektörle olan münasebetleri bakımından supjektif ölçülerle tercih yapabileme imkânına kavuşması bir mahsur gibi görünürse hükümetlerin bu takdir yetkilerini kullanırken alenilik ve umumilik prensiplerin çiğnemiyecekleri muhakkaktır.

TASARRUF BONOLARI HAKKINDAKİ KANUNUN GETİRDİĞİ YENİLİKLER

Uzun süreden beri faydası ve mahzurları çıkış sebebi ve tatbikatı tartışılan tasarruf bonolarını yeniden nizamlayan TASARRUF BONOLARI İHRACI HAKKINDA KANUN 27.7.1967 Tarihinde kabul olunarak 930 sıra numarası ile 11.8.1967 Tarih 2671 numaralı Resmî Gazetede yayınlanmış bulunmaktadır.

Kanunun belli başlı hükümleri ve getirdiği yenilikleri şöylece sıralayabiliriz.

1. Bin T. Lirasını aşmayan tediye ve matrahlar ile gerçek ücretleri üzerinden gelir vergisine tabi mükelleflerinin ücretlerinin günlük 40.- Haftalık 280.- aylık 1.200.- yıllık 14.400.- T. liralık kısmı tasarruf bonusu kesintisinden müstesnadır.

2. Tasarruf bonusu ödeme ve kesintileri yüzde üçtür.

3. Nama yazılı tasarruf bonoları asgari 100.- T. Liralık kúpürler halinde ihraç edilecektir.

4. Tasarruf bonoları bu kanunda ve ilgili tüzükde yazılı alıcıdan başkasına devir ve temlik edilmeyecektir.

5. Tasarruf bonoları bedelleri ve faizleri istihkak sahiplerine ödenecektir. Ödeme yapılırken kimliğin ispatı şart olacaktır.

6. Alınmış bulunan tasarruf bonolarının bu kanuna göre çıkarılacak bonolar ile değiştirmeye bakanlar kurulu yetkili kılınmıştır.

Değiştirme, Maliye Bakanlığının tesbit ve ilân edeceği esaslar dahilinde ilândan sonra gelecek iki yıl içinde tamamlanacaktır. Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce verilmiş bonoların değiştirilmesi bu bonoları ibraz edecek olanlara yapılacaktır. Ancak değişme sırasında doğrudan doğruya hazineden iktisa pedildiği tevsik edilemeyen gerek nama yazılı olan gerekse hamiline yazılı hale gelmiş bulunan tasarruf bonolarının bedelleri, kazanılmamış bir gelir olarak vergiye tabi tutulacaktır. Değiştirmede bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte hamiline muharrer hale gelmiş tasarruf bonoları için bono bedelinin yüzde 20 si nama yazılı olanlar için ise bono bedelinin yüzde 40 ı vergi karşılığı tutulacak bakiyeler için de yeni bono verilecektir.

7. Faiz kuponları hakkında değişme işlemi uygulanmayacaktır.

8. Değişme ve teşvik işlemleri, Maliye Bakanlığınca hazırlanacak bir tüzükle düzenlenecektir.

9. Tasarruf bonolarını bu kanun hükümleri gereğince değişmesi tamamlanuncaya kadar faizler, faiz kuponlarını ibraz edenlere ödenecektir.

10. Tasarruf bonolarının bono sahiplerinin muvakatı ile devletin iştiraki bulunan müesseselerdeki ve kamu iktisadi müesseselerindeki devlet hisseleriyle değiştirmeye, bakanlar kurulu yetkili olacaktır. Ancak bu şekilde sahip olunacak hisselerin toplam kıymeti her ortak için 30 Bin lirayı geçmeyecektir.

YENİ İŞ KANUNU KARŞISINDA ACİLEN YAPILMASI GEREKEN İŞLEMLER

28/7/967 tarihinde 931 sıra numarası ile kabul edilen iş kanunu 12/8/967 tarihli 12672 sayılı resmî gazete ile yayınlanarak meriyete girmiş bulunmaktadır.

Yeni iş kanunu; işçi, iş yeri, işveren tarfleri, kanunun uygulama alanı ve bir çok hususlarda yenilikler getirmiş bulunmaktadır.

1 — 12.8.1967 tarihinde mer'iyete giren yeni İş Kanunu hükümlerine göre, ne hizmet ifa ederse etsin ve ne işde çalıştırılırsa çalıştırılsın ücret karşılığı çalışan kişi işçi addedilmiştir.

2 — Bu suretle işçinin kanundaki yeni tarifi dolayısıyla, evvelce işçi sayılmayan tezgâhtar, büro personeli, veznedar, tahsildar, muhasebeci gibi her çeşit hizmetli, istisnasız olarak işçi sayılmaktadır.

3 — Diğer taraftan herhangi bir işyerinde yeni İş Kanunu hükümlerinin uygulanması için, işçi adedinin muayyen miktardan fazla olması aranmamaktadır. Aşağıda arzedilen bir tek istisna hariç, bir işçi (Meselâ bir tezgâhtar veya kâtip) çalıştıran işyerlerinde de bu kanun hükümleri uygulanacaktır.

4 — İşçi adedini ilgilendiren istisna, kanunun 5 inci maddesinin 5 numaralı fıkrasında yer almıştır.

Bu fıkra hükmüne göre:

«507 Sayılı Esnaf ve Küçük San'at-

kârlar Kanununun 2 nci maddesinin tarifine uygun (üç işçinin) çalıştığı işyerlerinde»

Kanunun uygulanmayacağı belirtilmiştir.

507 sayılı Esnaf ve San'atkarlar Kanununun 2nci maddesinde, Esnaf ve Küçük San'atkar şu şekilde tarif edilmiştir.

«Madde 2 — İster gezici olsun, ister bir dükkân veya bir sokağın belli yerinde sabit bulunsunlar, ticarî sermayesi ile birlikte vücut çalışmalarına dayanan ve geliri o yer gelenek ve teamülüne nazaran tacir niteliğini kazanmasını icabettirmeyecek miktarda sınırlı olan ve bu bakımdan Ticaret sicili ve dolayısıyla Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtları gerekmeyen, aynı niteliğe (sermaye unsuru olsun olmasın) sahip olmakla beraber, ayrıca çalışması san'at meslek ve hizmet kolunda bilgi, görgü ve ihtisasını değerlendiren hizmet, meslek ve küçük sanat sahipleri ile bunların yanlarında çalışanlar ve geçimini sınırlı olarak kamyunculuk, otomobilcilik ve şöförlikle temin eden kimse-ler...»

Yeni İş Kanununun 3 üncü maddesi hükmü ile, bundan sonra İş Kanununa tabi işyerlerini kuran, devralan ve çalışma konusunu kısmen veya tamamen değiştiren, sürekli olarak çalışmasını bırakan işverene, keyfiyeti bir ay içinde Bölge Çalışma Müdürlüğüne bildirmek mecburiyeti vaz edilmiştir.

Ancak, kanunun geçici 2 nci maddesinin ikinci fıkrası hükmü gereğince eski 3008 sayılı Kanun hükümlerine göre İş Kanununa tabi değilken bu kerre yeni İş Kanununa tabi olan müesseseler, kanunun mer'iyetinden itibaren iki ay içinde, yani 12.10.1967 tarihine kadar Bölge Çalışma Müdürlüğüne aşağıdaki bilgileri taşıyan bir dilekçe ile başvurmak zorundadırlar.

A — Dilekçede aşağıdaki bilgiler yer alacaktır:

- İşyerinin ünvan ve adresi,
- Çalıştırılan işçi sayısı,
- Çalışma konusu,
- İşin başlama ve bitme günü (Sürekli işlerde bu bilgiye hacet yoktur.)

- İşverenin adı soyadı ve adresi
- Varsa işveren vekili veya vekillerinin adı, soyadı ve adresleri,

B — Bu bildirim yapımayanlar, işçi sayısı 10 dan az ise 250 liraya kadar AĞIR PARA CEZASI öderler.

C — 3008 sayılı Kanun hükümlerine göre, esasen İş Kanununa tabi olanların, yeniden herhangi bir müracaatta bulunmalarına ihtiyac yoktur. Bu kabil işyerleri 12.8.1967 tarihinden sonra yeni İş Kanunu hükümlerine otomatikman tabidir.

6 — Yeni kanunla İş Kanunu şümulüne gireceklerin personeli otomatik olarak sosyal sigortaya tabi olacak değildir.

Sosyal Sigortalar Kanununun (506 sayılı Kanun) geçici 1 inci maddesi hükmüne göre, gerekli tesisler kuruluncaya kadar şehir ve kasabalarda 4 kişiden, bunlar dışında kalan yerlerde (köylerde) 8 kişiden az kimse çalıştıran işyerleri için sosyal sigorta uygulanmamasına gene de devam olunacaktır.

I. — 36. ENTERNASYONAL İZMİR FUARI 52 DEVLETİN İŞTİRAKİ İLE AÇILDI

Başbakan Demirel'in açtığı İzmir Fuarına bu sene Afganistan, Amerika, Arnavutluk, Avusturya, Belçika, Brezilya, Bulgaristan, Çekoslovakya, Danimarka, Endonezya, Federal Almanya, Filipinler, Finlandiya, Fransa, Gabon, Gana, Habesistan, Hindistan, Hollanda, Irak, İran, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, Japonya, Kenya, Libya, Lübnan, Lüksemburg, Macaristan, Meksika, Nepal,

Nijerya, Norveç, Pakistan, Panama, Polonya, Portekiz, Romanya, Salvador, Sovyetler Birliği, Suriye, Arap Cumhuriyeti, Suudi Arabistan, Şili, Tunus, Uruguay, Venezüella ve Yugoslavya olmak üzere 52 devlet katılmaktadır. Resmî sektörden 50, özel sektörden ise 60 Türkiye odalar birliğinden de 175 firma bu seneki fuara iştirak etmektedir. 36. İzmir uluslararası fuarına ilk defa iştirak eden devlet ise Afganistan, Kenya, Nepal, Nijerya, Salvador, Venezüellâ, Uruguay, Gana ve Suudi Arabistandır.

İzmir Fuarının Tarihçesi

1923 yılında ilk defa Atatürk'ün emri ile 9 eylülde açılan yerli mallar sergisi büyük bir başarı sağlamıştı. Daha sonra 1927-28 yıllarında İzmir'in kurtuluş bayramı dolayısıyla sanatlar okulunda küçük ölçüde yerli mallar sergisi açılmış bunlardan 1929 yılında açılan İzmir fuarının kuruluşuna bir başlangıç olmuştur. İzmir'de daha geniş ölçüde bir panyır kurulması fikrini ortaya atan zamanın belediye başkanı doktor Behçet Uzdur. 29 Mayıs 1933 tarihinde İzmir Belediye salonunda o zaman İzmir Valisi olan Kâzım Dirik paşanın başkanlığında yapılan toplantıda Behçet Uz tarafından ortaya atılmış ve fikir benimsenerek çalışmalara başlanmıştı. İlk iş olarak kurulan komitenin verimli çalışmaları sonucu şimdiki büyük Efes otelinin bulunduğu 32 bin metre karelik sahada sadece yerli ve özel kuruluşların katıldığı ve 9 eylül 1933'de Maraşal Fevzi Çakmak tarafından açılan 9 Eylül Panayırı bugünkü fuarın ilk nüvesi olmuştur.

II — YENİ KURULAN TÜRKİYE ESNAF VE SANATKÂRLAR YARDIMLAŞMA DERNEĞİ 500 BİN ESNAFIN SOSYAL GÜVENLİĞİNİ TEMİNAT ALTINA ALACAK

Halk bankası orta sınıfı vikâye ve sosyal bakımdan kuvvetli bir bünyeye sa-

hib kılmak için öteden beri yapmakta olduğu faaliyetlere bir yenisini ilâve ederek «ESSAN» rumuzu ile ifade edilen TÜRKİYE ESNAF VE SANATKÂRLARI YARDIMLAŞMA DERNEĞİ'ni kurmuştur. Dernek üyeleri için emniyet veya emekli sandığı niteliğini taşıyacaktır.

Esnaf ve Küçük Sanatkârların bütün sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak, özellikle, ölüm halinde devamlı sakatlık sebebiyle çalışamayacak duruma düşenlere yardım edecek, konut ve işyeri ihtiyaçlarını giderecek, Sağlık ve dinlenme tesisleri kuracak, çocuklarına en iyi şekilde tahsil imkânı sağlayacaktır.

Memleket çapında, Türk Esnaf ve Sanatkârlarının geleceğini teminat altına alan Essan Adana ve havalisinde de üye kaydına başlamıştır.

Verilen bilgiye göre dernek, bütün memlekette ortalama 500 bin esnaf ve sanatkârdan bir defa için yirmi beşer lira giriş, ondan sonra da her ay için beşer lira aidat almaktadır. Bu aidatlarla 10 yıl sonra 300 milyon lirayı aşan bir sermayeye sahip olacağı hesaplanan Essan, sosyal sigortalar kurumundan daha geniş ve daha şümüllü bir hizmet yoluna girmiş bulunmaktadır.

Bugünkü hesaplarla bütün memlekette 500 bin esnaf ve küçük sanatkâr sayısının dernek üyesi olarak 10 yıl sonra 2 milyonun üstüne çıkacağı da kuvvetle tahmin edilmektedir.

III — İKTİSADİ DEVLET TEŞEKKÜLLERİNİN 5. KOORDİNASYON TOPLANTISINDA LÜKS İSRAF VE KIRTASIYE CİLİĞİN ÖNLENMESİ KARARLAŞTIRILDI.

Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'ün başkanlığında yapılan İktisadi Devlet Teşekkülleri 5. Koordinasyon toplantısı sonun-

da, sayın bakan aşağıdaki açıklamada bulunmuştur:

«— İktisadi Devlet Teşekküllerinde koordinasyon sağlamak için zaman zaman bu toplantıları yapmaktayız. Bu günkü toplantıda, Başbakanlığın tamimleri gereğince teşekküllerin, lüks, israf ve kırtasiyeciliği önlemek için aldıkları tedbirler ve neticeleri gözden geçirmiştir.

Toplantıda ayrıca, ortak pazar çalışmaları ve personel meseleleri üzerinde durulmuş ve iktisadi devlet teşekküllerinin 1967 yılı için programlanmış istihsal seviyesine ulaşmaları için yaptıkları çalışmalar tetkik edilmiştir.

Plânlı kalkınmada, yatırım hedeflerini ulaşmak için tasarrufu sağlamak ve kaynakları israf etmeden en iyi şekilde kullanmak, kaliteli iş ve hizmet görmek esastır. Zararlı neticeleri görülmüş, usuller ve alışkanlıklar yerine daha dinamik ve ahenkli bir mesai sarfı lüzumludur.

Bu anlayış içinde teşekküllerde mevcut stok fazlalığının önlenmesi, insan gücü israfına manj olmak için norm kadroların tesbiti, kademelerde vazife, selâhiyet ve mes'uliyet hudutlarının iyi tayin ve tesbiti, lojman yapımı, büroların tefrişinde lüks ve israftan kaçınılması işlerin sür'atle görülmesi hususları karara bağlanmıştır.

Yatırım projelerinin hazırlanmasında ve realize edilmesinde zaman kaybını önlemek için, daha rasyonel bir çalışma şekli tesbit ve kabul olunmuştur.

IV — ORTAK PAZAR KARŞISINDA PAZARLAMA HAZIRLIK SEMİNERİNDE VARILAN SONUÇ «PAZARLAMADA MODERN VE VERİMLİ SİSTEME GEÇİŞ ŞART»

Türkiye Odalar Birliğinin iç ve dış pazarlamadaki çalışma faaliyetlerini incele-

mek bu konudaki görüşleri birleştirmek uzlaştırmak kamucuyu önünde ilmi tartışmalarla en uygun yolu tesbit etmek için düzenlediği Ortak Pazar Karşısında Pazarlama ve Hazırlık Semineri dört günlük sürekli çalışmadan sonra nihayetlenmiştir.

Seminerin kapanış konuşmasını yapan Türkiye Odalar Birliği genel sekreteri Prof. Dr. Necmettin Erbakan dünya pazarlama çalışmalarının beşte birini içinde toplayan müşterek pazara Türkiye kısa bir süre sonra girecektir. Ortak pazardan beklenen faydaların temini için ucuz kaliteli ve bol miktarda üretim kâfi değildir. Bu üretimin iç ve dış tüketiciye ulaşması için gerekli bütün çalışmaları içine alan pazarlamada mutlak verimli ve modern sistemlere intikal şarttır. Pazarlamada üretime nazaran daha geri olduğumuz bir gerçektir. Bu noksanın giderilmesi için özel teşebbüs ve kamu sektörü müştereken kuracakları ilmi müesseselerle süratli tedbir almaları mecburiyeti ile karşı-karşıyadır» demiş ve pazarlama için gerekli yürütücü ve araştırmacı müessesesi kurulması ile beklenen hamlenin gerçekleşebileceğini söylemiştir.

V — OECD NİN DÜNYA İKTİSADİYATI HAKKINDAKİ RAPORU

Amerika Birleşik Devletleri, Batı Almanya, İngiltere ve Fransa'da geçirilmekte olan ekonomik durgunluğun, önümüzdeki yıllarda geniş bir dünya krizine sebep olup olmayacağı, günün konusu hâline gelmiş bulunmaktadır.

Konuyu tartışmak üzere OECD çerçevesi içinde 21 ülkeden gelen iktisatçıların geçen hafta içinde Paris'de yaptıkları toplantı sonunda, böyle bir dünya krizi ihtimâlinin mevcut olmadığı hususunda görüş birliğine varılmıştır.

Görüşmeler sonunda, OECD, İkinci Dünya harbinden beri, gelişmiş ülkelerin

karşılaştığı en büyük durgunluk devresi olarak kabul edilen 1967 yılının ilk dört ayının ekonomik tahlilini ve ekonomik gözlemcilerin önümüzdeki yıllara ait tahminlerini «Ekonomik Görünüş» adlı yeni yayını ile rapor hâlinde açıklamış bulunmaktadır.

Gözlemciler, 1967 yılı içinde A.B.D. ve Fransız ekonomilerinde büyük ölçüde canlılık beklendiğini; hattâ, alınan tedbirlerle, Alman ekonomisinin dahi durgunluk devresini geçiştireceğinin ümit edilmekte olduğu kanaatini açıklamışlardır.

Gözlemciler, ödemeler dengesindeki hassas durumun, şimdilik, etkili bir ekonomik canlılığı mâni olduğu görüşünü öne sürmüş bulunmakla beraber, İngiltere'de de, son zamanlarda, talepte hissedilir artışların bulunduğunu gösterir işa-

retlerin mevcudiyetini müşahade etmişlerdir.

Gözlemciler, A.B.D. deki durgunluk -tan sonra, Almanya'da da aynı durumla karşılaşılması sonucunda, dünyanın, 1930 lardakine benzer bir krizin eşiğinde bulunduğundan ciddi olarak korkulduğunu açıklamışlar; ancak, A.B.D. durgunluğun hemen hemen giderildiğini ve Alman ekonomisindeki durgunluğun da son haddine ulaştığını, bu senenin son yarısından itibaren bu ülkede de amme harcamaları ile genel talepte hissedilir bir artış beklendiğini belirtmişlerdir. Bu iki devlet ekonomisinin dünya ölçüsündeki tesirleri göz önünde tutularak, iyimserliğin en büyük nedenini bu ekonomilerde ümit edilen müspet gelişmelerin teşkil ettiği bildirilmektedir.

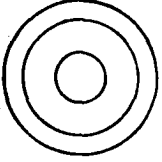
ARSLAN tuğla

ATEŞ TUĞLASI
YAPI TUĞLASI

FABR.: Silâhtar C. 148 Eyüp-Tel : 21 11 32 - MAĞ.: Tersane Cad. 67 Karaköy-Tel : 44 30 40

Yeni bir meslek teşkilâtlanıyor

Serbest Malî Müşavirlik Kanun Tasarısı Millet Meclisi Gündeminde

II

Orhan ÇEVİK

Dergimizin geçen sayısında yeni bir meslek branşı olarak teşkilâtlandırılmakta olan serbest ve yeminli malî müşavirlik mesleğinin tanımını ve konusunu anlatmağa çalıştık.

Bu yazımızın amacı da, yeni mesleğe intisap edeceklerde aranacak şartlar hakkında kısa bilgi verilmesidir.

Meslek mensuplarının hak ve yetki leri:

Memleketimizde ilk defa temelleri atılmakta olan serbest malî müşavirlik mesleki ile, toplumun ekonomik alanda büyük bir ihtiyacına cevap vermek, bu güne kadar hiçbir disipline bağlı olmayan kimselerce yapılmakta olan çok önemli bir takım işlerin, bir disiplin altında ve bir meslek sorumluluğu onuru içinde yürütülmek istenmektedir.

Tasarıda, Kanunla konulan usul ve esaslar gereğince serbest malî müşavir ve yeminli müşavir ruhsatını almış olmaları, gerçek ve tüzel kişilerin ve bunların teşebbüs ve işletmelerinin meslek konusu kapsamına giren işlerini bu ün-

vanlarla yapamayacakları ve bu kanunla meslek mensuplarına tanınan hak ve yetkilerden faydalanamayacakları hükme bağlanmıştır.

Getirilen bu hükümle belli edilen işler üzerinde meslek mensupları yararına bir tekel sağlanması cihetine gidilmemiş, aksine meslek konusuna giren işleri başkalarının bu ünvanları kullanmamak şartıyla yapabilecekleri kabul edilmiş, halen benzeri işleri yapmakta olanların hakları korunmuş ve bunların eskiden olduğu gibi serbestçe çalışmalarına imkân verilmiştir.

Amaç müteşebbise hizmet arzıdır. Müteşebbisin, söz konusu işlerini, ihdası düşünülen ehliyetli ve sorumlu kişilere yaptırmasından hem kendisi ve hem de kamu hizmeti dolayısıyla Millî ekonomi bakımından büyük fayda vardır. Bu sebeple, iş sahipleri işlerini dilediklerine gördürmekte serbest olacaklar, diğer bir deyimle piyasada öteden beri bu işlerle uğraşmakta olanlar, çalışmalarına eskisi gibi devam edebilecekler, ancak Kanunla konulan usul ve esaslar çerçevesinde ruh-

sat almadıkça, gerçek ve tüzel kişilerin ve bunların teşebbüs ve işletmelerinin meslek konusu kapsamına giren işlerini «serbest malî müşavir» «ve yeminli Malî müşavir» ünvanları altında yapamıyacakları gibi bu ünvanlara tanınan hak ve yetkilerden de faydalanamıyacaklardır.

Meslek mensublarında aranacak şartlar :

Serbest ve yeminli malî müşavir olmak isteyenlerde aranılacak vasıflar üzerinde ehemmiyetle durulmuş bunlar genel ve özel şartlar olarak iki grupta toplanmıştır.

Serbest Malî Müşavirlik Şartları :

A — Genel Şartlar :

Serbest malî müşavirlik, yüksek bir meslek ahlâkına ihtiyaç gösteren bir iş tir. Malî müşavir, kendisine iş veren kimse ile çalışmasının sonucu üzerinde işlem yapacak taraf arasında, bilgisine ve yeterliğine olduğu kadar ahlakî niteliğine inanılması gereken üçüncü bir unsurdur. Hem iş sahibinin, hem de raporlarına, reyine, görüşüne ve mütalâasına göre hareket edecek olan tarafın aynı zamanda güvenini taşıması lâzımdır. Ortaklık kuracak firmalar, belli bir müesseseyi satın almak isteyen müteşebbisler, birleşmek arzusunda olan teşebbüsler, esham alacak olan tasarruf sahipleri, tahkim kararlarının sonucunu bekleyen taraflar, ilâh... daima serbest malî müşavirlerin ahlakî

taraflarını arayacak veya gözönünde tutacaklardır.

Bu maksatla serbest malî müşavirler de:

- a) Türk uyruğunda olmak,
 - b) Medenî hakları kullanma yeterliği bulunmak,
 - c) Haysiyet kırıcı ve ağır cezai mucip bir suçtan katiyen mahkum olmamak,
 - d) İyi ahlâk sahibi olmak,
 - e) Meslek onur haysiyetine uymayan durumları bulunmamak,
 - f) Ahlâkça iş çevrelerinin güvenliğini sarsacak bir durum ile dile gelmiş bulunmamak,
 - g) Hileli veya taksirli şekilde iflâs etmiş olmamak,
- hususları genel şart olarak aranmıştır.

B — Meslek Şartları :

Mesleğe girebilmek için yukarıda belirtilen genel şartlardan başka tahsil, staj, sınav ve ruhsat alma şeklinde özel şartlar da aranmıştır.

a) Tahsil,

Meslekin ifası belirli bir tahsil seviyesini gerektirmektedir. Bu bakımdan mesleke katılma isteyenlerin genel olarak sosyal ilimler sahasında yüksek tahsil yapmış olmaları lüzumlu görülmüştür.

Bu maksatla mesleğe girilebilmesi için;

- 1 — Siyasal Bilgiler, (*)
- 2 — İktisat,
- 3 — Hukuk fakülteleriyle,
- 4 — İktisadî ve Ticarî İlimler Akademilerinden,

5 — Veya meslek içi gerekli kültürü veren benzeri yüksek okul ve fakülteden, birini bitirmiş olmak lâzımdır.

6 — Ve bunlara eşitliği Millî Eğitim Bakanlığınca kabul olunan yabancı fakülte ve yüksek okullardan, birini bitirmiş olmak lâzımdır.

(*) Aynı derece ve sırada bulunan müesseselerin yazılışında usul ve teamül alfabetik sıraya riayet şeklinde olduğu ve bu nedenle üç Fakültenin Hukuk, İktisat, Siyasalbilgiler şeklinde sıralanması lâzım geldiği halde metin, belirttiğimiz şekilde yazılmıştır, bu dizilişin bir tercih şeklinde yorumlanmaması temennî edilir.

b — Staj

Mesleke vukufun sadece nazari bilgileri elde edilemeyeceği, meslekî formasyonun teşekkülünde tatbikatında mühim rolü olduğu gözönünde bulundurularak, başta avukatlık olmak üzere diğer serbest mesleklerde de aranan staj şartı aranmıştır.

Mesleğe girebilmek için devamlı olarak en az iki yıl müddetle bir serbest veya yeminli mali müşavir yanında staj yapmış olmak lâzımdır.

Genel hüküm bu olmakla beraber,

- 1 — Staja sayılan hizmetler,
- 2 — Staja tabi tutulmamak, şeklinde iki husus derpiş edilmiştir.

1 — Kamu idare ve kurumları, adli veya idarî yargı organları, İktisadi Devlet teşekkülleri, özel kanun veya karar-namelerle kurulan kurumlar, Bakanlar, sigorta ortaklıkları, sermayesi 2. milyon veya daha çok olan sermaye ortaklıkları ile ortak sayısı 200 olan kooperatiflerin ve bunların birliklerinin meslek konusu kapsamına giren hizmetlerinde fiilen en uygun sicille en az «3» yıl çalışanların bu hizmetlerde geçirdikleri sürelerin bir yılı iki yıllık staj süresinden indirilir. Bu şahıslar serbest ve yeminli mali müşavir yanında en az bir yıl meslek stajı yapmak zorundadırlar.

2 — Memuriyetleri, gördükleri iş itibariyle tam olarak serbest mali müşavirlik mesleğine tekabül eden maliye hesap uzmanları ile maliye müfettişlerinin ve belli konularda öğretim yapan öğretim üyeleri ile öğretim görevlilerinin ayrıca bir staja ve sınava tabi tutulmaması uygun görülmüştür.

Bu duruma göre, Hukuk, İktisat, Siyasal bilgiler Fakülteleriyle İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinden veya meslek için gerekli kültürü veren benzeri yüksek okul ve fakülteler ile eşitliği kabul

olunan yabancı Fakülte ve yüksek okullarda işletme İktisadi, Maliye veya muhasebe konularında en az 3 yıl öğretim yapan öğretim üyeleri veya öğretim görevlileri ile aynı süre maliye hesap uzmanlığı veya Maliye Müfettişliği yapmış olanlar staja tabi tutulmıyacaklardır.

c — Sınav ve Baş vurma usulü

Sınav, staj sonunda gerekli müktesebatın elde edilip edilmediğinin bir ölçüsüdür. Mesleği çok eskiden organize eden bütün ileri Batı memleketlerinde olduğu gibi mesleğe girişte sınav aranmıştır. Bazı görevler vardır ki, bu görevleri yapmış olanların sınavın tesbit edeceği yeterliği önceden kazanmış olduklarını kabul edilebilir. Bu düşünce ile iki yıllık staj süresinden muaf kılınmış olan öğretim üyeleri ile öğretim görevlileri ve Maliye Hesap Uzmanları ile Maliye Müfettişlerinin sınava girmelerine lüzum görülmemiştir.

Serbest Mali Müşavirlik sınavı Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanları Kurulu Başkanının veya görevlendireceği bir Maliye Hesap uzmanının başkanlığında meslekle ilgili öğretim kurumlarının işletme iktisadi, maliye veya muhasebe konularında öğretim yapan öğretim üyeleri veya öğretim görevlileri arasından seçilecek iki üye ile Türkiye Serbest Mali Müşavirler Odaları Birliğince seçilecek 3 yeminli Mali Müşavirden kurulan sınav komisyonunca yapılır.

Sınav konularının zamanla değişebileceği gözönünde tutularak sınavın esasları ve konuları yönetmeliğe bırakılmıştır.

Baş vurma usulü tasarıda bilhassa belirtilmiştir.

Serbest Mali Müşavir olmak isteyenler katılmayı diledikleri serbest mali müşavir odalarına baş vururlar. (Meslek kuruluşlarının kurulmasına kadar bu kuruluşlara verilen görevler Maliye Bakanlığı hesap uzmanlar Kurulunca yerine getirilecektir).

Odalar, bu baş vurmalar üzerine isteklilerle ilgili gerekli bilgileri toplayarak inceler, isteğin kabulü veya reddi kararlarını ilgililere bildirir, isteğin kabulü niteliğindeki kararlar üzerine baş vuranların sınava girmesini sağlarlar,

İsteği reddolunanlar bu konudaki kararlara Odalar birliği nezdinde itirazda bulunabilirler.

Sınavlara en çok üç defa girilebilir.

d — Ruhsat

Kamu hizmet niteliğini haiz bütün serbest meslek faaliyetlerinin icrası bir ruhsatname almayı icabettirir. Bu sebeple, serbest malî müşavir olabilmek için gerekli ruhsatı almış olmak şartı aranmıştır.

Ruhsat, Odalar Birliğince verilir.

Her yıl Odalar Birliğince ruhsat almış olanların ad ve soyadları iş yerleri, ve bağlı oldukları odaların adlarını gösterir alfabetik bir liste hazırlanarak yayınlanır.

II — Yeminli Malî Müşavirlik Şartları:

Tanımı :

Yeminli malî müşavirlik, serbest malî müşavirlikten ayrı bir meslek eğildir. Tasarı ile bir tek meslek ihdas edilmektedir. O da serbest malî müşavirlik meslekidir. Aslında yeminli malî müşavirde bir serbest malî müşavirdir.

Bunun serbest malî müşavirden farkı, tasdik yetkisini de haiz bulunmasından ibarettir.

Tasarıda, yeminli malî müşavirlik, serbest malî müşavirliğin beyan tasdiki yetkisi de verilen sınıfıdır diye tanımlanmıştır.

Bu sınıfa mensup olanlar, meslekte belli bir süre çalışanlar arasından sınavla

seçilerek, meslek yeminini edecekler ve Yeminli malî müşavir unvanını alacaklardır.

Seçilme şartları

Yeminli malî müşavirlik niteliğinin kazanılabilmesi için serbest malî müşavirler için açıklanan şahsî ve ahlakî vasıflardan başka,

- a) Fiilen dört yıl serbest malî müşavirlik yapmış olmak,
 - b) Yeminli malî müşavirlik sınavını vermiş olmak,
 - c) Yeminli malî müşavirlik ruhsatını almış olmak,
- lâzımdır.

Bu hükümlerle sağlanmak istenen gaye yeminli sıfatını, tatbikatta belli bir süre geçirerek tecrübesini artırmış ve meslek için lüzumlu bilgi ve yeterliğe erişmiş kimselere vermek ve bu yeterliği objektif bir usul olan sınavla tespit etmektir.

Mesleğe girebilmek için genel şartlardan başka staj, sınav ve ruhsat alma şeklinde özel şartlar aranmıştır.

- a) Serbest malî müşavirlik yapmış olmak.

Yeminli malî müşavirlik için meslekî formasyonun teşekkülünde tatbikatın mühim rolü gözönünde bulundurularak en az dört yıl serbest malî müşavirlik yapmış olmak şartı aranmıştır.

Genel hüküm bu olmakla beraber serbest malî müşavirlik hizmetne sayılan süreler ile sınava tabi olmama hususunda özel hükümler getirilmiştir.

I) Kısmen serbest malî müşavirlik hizmetine sayılan süreler.

Meslek konusuna giren görevlerin, resmî kadrolarda veya kişisel olmıyan bir benlik kazanmış büyük müesseselerde yapılması halinde, bunlar meslekin uyula-

malarından sayılmış, bu yer ve görevlerde fiilen ve uygun sicil ile çalışmış olanlar için istisnai bir durum kabul edilmiştir.

Tasarı hükmüne göre, kamu idare ve kurumları, adli veya idari yargı organları, İktisadi Devlet Teşekkülleri, özel kanun veya kararnamelerle kurulan kurumlar, bankalar, sigorta ortaklıkları ve 2 milyon lira veya daha çok sermayeye sahip sermaye ortaklıkları ile ortak sayısı en az 500 olan kooperatiflerin ve bunların birliklerinin 2 inci madde kapsamına giren hizmetlerinde fiilen ve uygun sicil ile sekiz yıl çalışmış olanlar, yeminli mali müşavir yanında bir yıl staj yaptıkları takdirde ,

«Fiilen 4 yıl serbest Mali müşavirlik yapmış olmak» şartını yerine getirmiş sayılacaklardır.

2 — Uygun sicil almış bulunanlardan meslekle ilgili kurumlarda işletme iktisadı, maliye veya muhasebe konularında öğretim yapan profesörler ile en az 7 yıl Maliye Hesap uzmanlığı veya maliye müfettişliği yapmış olanlar için «Fiilen 4 yıl serbest mali müşavirlik yapmış olmak» şartı aranmayacaktır.

b — Sınav ve başvurma usulü :

Yeminli mali müşavir olabilmek için gereken sınav, özel bir komisyon tarafından yapılacaktır.

Komisyon, Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanları Kurulu Başkanı veya görevlendireceği bir Maliye Hesap Uzmanının başkanlığında, iki Maliye Hesap Uzmanı ve mesleki öğretim yapan Kurumların işletme iktisadı, Maliye veya muhasebe konularında öğretim yapan üyeleri arasından kurumlarınca seçilecek bir Profesör ile Odalar Birliğince seçilecek iki yeminli Mali Müşavirden kurulacaktır.

Meslekle ilgili öğretim kurullarında işletme iktisadı, maliye veya muhasebe

kurullarında öğretim yapan profesörlerle en az 7 yıl Maliye hesap uzmanlığı veya Maliye Müfettişliği yapmış olanlar sınavı bağli tutulmamıştır.

Yeminli müşavir olmak isteyenler gerekli şartları haiz oldukları takdirde bağli bulundukları veya katılmak istedikleri serbest mali müşavirler odasına başvururlar,

Odalar, bu başvurular üzerine istekliler hakkında gerekli bilgileri toplayıp inceledikten sonra vardıkları sonucu dosyası ile birlikte Türkiye Serbest Mali Müşavirler Odaları Birliğine gönderirler. Odalar Birliği, Baş vurma belgelerini inceler varsa noksanlarını tamamlattıktan sonra isteğin kabul veay reddi kararlarını ilgilyle tebliğ etmek üzere odalara bildirir ve kabul niteliğindeki kararlar üzerine, başvuranın sınava girmesini sağlar.

İsteği reddolunanlar, Odalar Birliğinin bu konudaki kararlarına karşı Maliye Bakanlığı nezdinde itirazda bulunurlar,

Sınavlara en çok üç defa girilebilir.

Sınav üç hakla sınırlandırılmıştır. Sınavı kazanamıyan istekli daha iki kere sınava girebilir. Sonraki sınavlar için bir süre konmamıştır. İstekli sonra açılacak sınavlardan dilediğine girmekte serbesttir.

Yemin ve ünvanın verilmesi :

Sınavı kazananlar veya durumları sınava girmeden bu ünvanı almağa uygun bulunanlar Asliye Ticaret Mahkemesinde şu şekilde yemin ederler.

«Yeminli Mali Müşavirliğim bir kamu hizmeti olduğunu bilerek Türkiye Cumhuriyetinin Kanunlarına üstün bir dikkatle uyacağıma, meslekimi tam bir bağımsızlık ve tarafsızlıkla yapacağıma üzerime aldığım işleri doğruluk, düzen ve özenle yerine getireceğime namusum üzerine söz veririm»

Yemin müteakip ilgiliye «Yeminli Mali Müşavir» ünvanı, Maliye Bakanlığınca bir ruhsat verilmek suretiyle tevcih edilir.

Beyan tasdiki :

Yeminli Mali Müşavirlik sıfatının tanınmasında Kanun koyucunun son derece titiz davranması sebebi, bunların tasdik edecekleri beyanların Kamu idarecilerince de muteber kılınmasıdır.

Yeminli Mali müşavirlerin yapacakları tasdiklerin, kamu idarelerinin yetkili memurlarının usulü çerçevesinde yapacakları incelemelerin yerini tutacağını kabul etmek suretiyle Kanunlar ve bunların uygulamalarına büyük bir yenilik getirilmekte ve dolayısıyla meslek konusu kapsamına giren şlerde gerek kamu idarelerine karşı beyanda bulunmakla görevli kimseler için, gerekse bu çeşit beyanları yerinde defter ve belgelere göre kendi memurları vasıtasıyla kontrol etmek zorunda bulunan kamu idareleri için büyük kolaylık ve ferahlık sağlanmaktadır.

Tasarı hükmü, meslek konusuna giren hususlarda Kanunları gereğince kamu idare ve kurumlarına beyanda bulunmakla görevli gerçek mali müşavirlere tasdik ettirdikleri takdirde, bu tasdik, tasdikın tanımı ve kapsamı ölçüsünde, kamu idaresinin yetkili organlarınca yapılmış bir inceleme olarak kabul edilir. Çeşitli Kanunlarla idareye tanınmış olan denetleme ve inceleme yetkilerinin kullanılmasına ve gereğinde denetlemenin ve incelemenin tekrarına ilişkin hükümleri saklıdır.

Tasdikin tanımı :

Tasdikten ne anlaşılması gerektiği açıklanmıştır. Tasdik kelimesi burada, noterin bir belgeyi tasdik etmesi anlamına gelmemektedir.

Bugün Muhasebe ve işletme iktisadi

alanında hiçbir bilânçonun ait olduğu müessesenin mali durumunu aynen aksettirmeyeceği genel olarak kabul edilmiştir. Muhasebe usullerinin halen içinde bulunduğu gelişme safhası ancak gerçeğe en yakın bilânçolarda tahsedilebilir. Bu sebeple Yeminli Mali Müşavirlerin yapacakları beyan tasdiklerini bu açıdan değerlendirmek zarureti vardır.

Bu görüşten hareketle tasdik, madde beyan sahibinin defter, hesap, kayıt ve belgelerine dayanılarak beyanlarının doğruluğunu ve Vergi Kanunları ve bunların uygulanmalarına uygunluğunu incelemek ve varılan sonucu kanaati ile birlikte rapora bağlamaktır, şeklinde tanımlanmıştır.

Kamu idare ve kurumlarına karşı beyanda bulunmakla ödevli bir kimse, beyanını yeminli mali müşavire tasdik ettirdiği takdirde, bu beyan içinde yer alan hususları, kendi defter, hesap, kayıt ve belgelerine dayanarak incelettirmiş, doğruluğunu ve mevzuata uygunluğunu bir raporla tesbit etmiş olacaktır. Teknik bir özellik taşıyan tasdikın teferruatı ile ilgili hususların yönetmeliğe bırakılması uygun görülmüştür.

Teşkilatlanma :

Yeni bir branş olarak kabul edilen meslek'in teşkilatlanmasını sağlayacak hükümler getirilmiştir.

En az 20 meslek mensubunun bulunduğu yerde Kamu Kurumu niteliğinde bir serbest Mali Müşavirler Odası'nın kurulması öngörülmüş odalara üye olmayanların müşavirlik yapamayacakları hükmüne bağlanmıştır.

Odalar «Türkiye Serbest Mali Müşavirler Odalar Birliği» olarak Merkezi bir birlik teşkil edeceklerdir.

Odaların ve Birliğin organları genel kurul, yönetim kurulu, disiplin kurulu ve

denetleme kuruludur. Bunların teşekkülü, görev ve yetkileri hakkında hükümler getirilmiştir.

Odalar ve Birliğin işlerini çevirmek için birer genel sekreter bulunacaktır.

Odalar ve Birliğin gelirleri tasarıda tadat edilmiştir.

Odalar Birliğinde bir meslek kütüğü tutulacaktır.

Çeşitli hükümler :

Tasarının 6 ncı bölümünde çeşitli hükümlere değinilmiştir. En önemlileri şunlardır.

1 — Hangi işlerin meslek konusuna gireceği hususunda meydana gelecek anlaşmazlıkların çözüm yeri, birinci derece de Odalar Birliği, İkinci derecede Maliye Bakanlığıdır.

2 — Serbest Mali Müşavir, Yeminli Mali Müşavir ünvanlarının, sözü edilen bu ad, terim ve kavramlara karışacak, onlara benzeyecek her türlü ünvan, ibare veya remizleri, Kanunen hakları olmıyanların her ne suretle olursa olsun kullanmaları yasaktır.

3 — Meslek mensupları ve bunların yanında çalışanlar, işleri dolayısıyla öğrendikleri sırları ifşa edemeyecekleri gibi, çeşitli Kanunlarla Muhbirlere tanınan hak ve menfaatlerden de faydalanmazlar.

İş sahibinin rızası bulunsa dahi kendilerine tevdi edilen sırları açığa vuramaz ve tanıklığa zorlanamazlar.

4 — Meslek mensuplarının, mesleki ahlâk ve dayanışma prensibinin neticesi

olarak reklâm yapamıyacakları kabul edilmiştir.

5 — Meslek mensuplarının ücretleri taraflar arasında serbestçe belli edilecektir. Ancak alınacak ücretin iş sahibinin elde edeceği malî sonuçlara göre tesbit eylemek mahzurlu bulunduğundan ücretlerin işin hasılasına ortaklık şeklinde belli edilemeyeceği şart kılınmıştır.

İntibak hükümleri :

Tasarının 1 ve 6 ncı geçici maddelerinde Kanunun yayımında serbest malî müşavir olma, ayırma komisyonlarının kuruluş ve görevleri Kanunun yayımında yeminli malî müşavir olma hususlarını düzenleyen hükümler getirilmiştir.

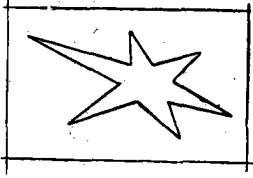
Sonuç :

Serbest ve yeminli malî müşavirlik yeni bir meslek olarak teşkilâtlandırılmaktadır.

Tasarının eksik ve tenkit edilebilecek tarafları olabilir. Ancak bu haliyle de olsa biran evvel Kanunlaşmasında fayda mülâhaza edilmektedir.

Serbest bir ekonomik düzen içerisinde başarıya ulaşmak, muayyen bir kültür seviyesi yanında, şahsî kabiliyet ve muntazam çalışma ahlâkına sahip olmayı icab ettirir.

İktisat Fakültesi mezunları, yeni teşkilâtlanan bu meslekte ve meslek kuruluşlarında edinmiş oldukları bilgiler yanında şahsî kabiliyetlerini, muntazam ve dürüst çalışan ahlâkı bakımından sahip oldukları nitelikleri kattıkları nisbette, mesleğin gelişmesine ve itibar kazanmasına geniş ölçüde yardımcı olabileceklerdir.

Türkiye'de Sosyal Sigortalar Kurumu ve Ücretlerle münasebeti

Muallâ ERTAN

Yurdumuzda sosyal sigortalar kurumu Avrupa devletlerine nazaran yarım asır sonra kurulabilmiştir. Kurulustaki gaye işçilerimizin sosyal güvenlik kapsamına alınmasıdır. Bu da emeğin verimini artıracak ve dolayısıyla istihsaldeki produktiviteyi de arttırmış olacaktır. Çünkü insan iş gücünü biriktiremez her geçen zaman işçi için telâfi edilmeyecek bir kayıptır. İşte sosyal sigortalar işçinin zaman kayıplarını azaltan ve telâfi eden bir müessese olarak kurulmuştur. Sosyal sigorta ilk defa 1883 te Almanya'da kurulmuş ve geçirdiği merhalelerden sonra bazı memleketlerde bütün vatandaşları içine alan bir müessese olmuştur. Bizde ise 3008, 5953 ve 6379 sayılı kanunlarda belirtilen iş kolları haricinde çalışanlar kurum faydaları dışında bırakılmışlardır. Ve mahdud zümreye hitap eden bir tüzel kişiliğe sahip bir devlet müessesesidir. Bu sosyal güvenlik ayırımını telâfi etmek amacıyla kalkınma plânı 1966 yılı programında tarım işçileri ile devlet memurlarının da genel güvenlik düzeni içinde çalışmalarını temin için gayret sarfedildiği belirtilmektedir.

Türkiye'de ilk olarak 1936 tarihli 3008 nolu iş kanunu bu mevzudaki gayeleri belirtmiştir. Bahis mevzu kanun sosyal yardımlar adını taşıyan yedi bölümüy-

le ilk temeller atılmıştır. O hükümler ise şunlardır:

a) Çalışma yaşantısında, iş kazalarıyla, hastalık analık, ihtiyarlık, işsizlik hastalıkları ve ölüm durumlarına karşı yapılacak sosyal yardımların devlet tarafından tanzim ve idaresi,

b) Takip ile görevlendirilecek bir teşkilâta bağlı olması,

c) Gereken vazifenin yapılması için de kanunun yürürlüğe girdiği tarihten bir sene sonra devlet müessesesesi olarak «İşçi sigorta idaresi» ismi altında kurulacağı,

ç) Bunda iş kanunun tatbikini temin etmek,

d) İşçi işe fiilen başlamasıyla sigortalı sayılacağı,

e) İşçinin bu haktan hiç bir surette vazgeçemeyeceği,

f) Fikir işçisinin de bu haklara sahip olacağı belirtilmiştir,

16.6.1937 de bir yıl sonra kurulacağı belirtilen kurum kurulamıyarak 3516, 3612 nolu tadil kanunlarıyla dört yıl sonraya bırakılmıştır. Fakat İkinci Dünya harbi sebebiyle bu da gerçekleşmemiştir. Ancak çalışma bakanlığının kurulmasını takiben çıkarılan ve 1.1.1946 da yürürlüğe

giren 4792 sayılı «İşçi sigortaları kurumu kanunu» ile kurulup işe başlamıştır.

ANAYASADAKİ YERİ :

Anayasamızın 48 inci maddesinde de «Herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu, bu hakkın sağlanması için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilatı kurma ve kurdurmanın devletin ödevlerinden bulunduğu» tasrih edilmiştir.

Böylece işçinin mesleki ve sosyal bir risk durumunda gerekli yardımı sağlayan sosyal güvenlik programları ile işçilerin istikbal endişesinden uzak kalmasını temin bir anayasa prensibi olmuş.

Kurumun Hukukî Şekli:

- a) Mali ve idarî yönden muhtardır.
- b) Kurum sosyal sigortalar kanunu ve özel hukuk hükümlerine bağlıdır.
- c) Tüzel kişilikte bir devlet müessesidir.

Kurumun Hususî Hukuk Hükümlerine Tabi olmasının Nedenleri :

- 1) Umumi muhasebe,
- 2) Sayıştayın vizesine tabi tutulması,
- 3) Artırma, eksiltme, ihale kanunlarından faydalanmasıdır.

Türkiyemiz az gelişmiş ve gelişme cabası içinde kurum faaliyetleri takdir edilecek bir safhadadır. Bazı Avrupa memleketleri de sosyal hizmetler bakımından zaman zaman aksamalar göstermiştir. Bizde ise her geçen yıl bir ilerleme vardır. Ve yatırımlara dahi gidilmiştir. Devlet bu yatırımlardan faydalanmaktadır. Kurumca bir banka kurulması için teşebbüse geçilmiş, fakat bankaların bu hareketi protosta etmeleri neticesi kurulamamıştır.

Türkiye için işçi sayısı bakımından kat'i bir rakkam verilemez çünkü istatistikî kaynaklar yetersizdir.

Memleketimizde sigortalı sayısı yıllara göre şöyle seyir takip etmiştir. Dikkat edilirse artışın olduğu göze çarpıyor.

Yıllar	Sigortalı sayısı	Yıllar arasındaki farklar
1960	620.900	-8.694
1961	688.819	57.919
1962	680.125	-8.694
1963	718.120	37.995
1964	765.317	47.197
1965	800.000	34.683

Ankara, İzmir ve Eskişehir Fıltayma dahildir. En yakın tarihte İstanbul'un da buna dahil edilmesini temenni ederim.

1966 yılında 1965 yılına nazaran sigortalı işçi sayısında bir artış olurken günlük ücret seviyelerinde de bir artış olduğunu görüyoruz. Bu da istikbal endişesinden uzak olan işçilerin emeklerinin üretivitesinin artması ve sendikaların ücretlerdeki pazarlık gücüdür.

Ortalama

Günlük

	Kazançları	Mutlak fark	Yüzde
1966	21,17		
1965	23,22	2,05	9,7

Dünya memleketlerinde sosyal sigortalar fonlarını gayri menküllere yatırdıkları halde bizde tamamen aksidir. Para nakit olarak bırakılmadığı halde memleketimizde %25 işçi meskeni, %40 Devlet tahvilleri, ve geri kalanı da banka yatırımları şeklindedir. Kurumun gelir miktarı Bütçeye ek kanunla faaliyet sahasıyla ilgisi olmayan sahalara yönlendirilmiştir. Yatırım bankası vasıtasıyla kullanılan para miktarı 1966 da 739 milyon iken 1967 de 830 milyona yaklaşmıştır. Gelirini nakit olarak bulundurması kurumun zararına. Çünkü paranın satın alma gücünde %6 bir düşüş vardır.

İhtiyarlık sigortasından faydalananların sayıca az olması yatırımlara gitmeyi temin ediyor.

Kurumun Plâsmanları :

Plâsman yeri	1964	1965
Millî Bankalar	579.400.627,29	597.287.680,38
Tahviller	1.073.214.976,06	1.576.890.051,40
Gayrimenküller	642.386.594,49	725.051.834,13
İşçi meske nkredi ve temlik edilen mes.	558.505.814,42	663.349.216,99
Sanayi sektörü	36.941.650,—	31.098.800,—
Tasarruf bonusu	424.330,—	503.370,—
Nakil vasıtaları	10.030.593,21	10.026.326,01
Demirbaşlar ve Stoklar	104.598.838,93	94.485.838,93
Toplam	3.005.503.418,85	3.698.693.117,84

Rakkamlar tetkik edildiğinde 1965 de 1964 de nazaran % 23,06 nisbetinde (693.189.698,99 TL.) arttığı görülüyor.

Faiz gelirleri 1964 e nazaran 1965 de % 30 nisbetinde artmıştır.

Yıllar	Faiz miktarı
1962	28.525.489,34
1963	35.145.206,84
1964	48.896.684,62
1965	63.629.163,50

Bu faiz yekününün % 78,53 nün bankalardan elde edildiğini görüyoruz.

Kira gelirleri: 1965 te 23.423.153,32 TL. dir.

Çeşitli gelirler :	
Gecikme zammı	6.185.104,88 TL.
Para cezaları	121.222,03 TL.
Prim itiraz gelirleri	11.763,04 TL.
Bağışlar	64,70 TL.
Alınan ekspertiz ücretleri	342.538,21 TL.
Arızî gelirler	7.340.730,03 TL.
	14.001.422,89 TL.

Askıda kalan işler karşılığı (1964 ten 1965 e intikal eden işler için) 1965 yılı giderlerinin yekûnu 546.941.530,65 TL. olup

bunun 103.795.486,50 si karşılıklardan temin olunmuş ve bakiye 443.146.044,15 TL. kalmıştır.

1965 te avanstı borçluların para miktarı : 75.215.902,70 TL. dir.

Faiz ve zamdan borçlu olan işverenlerin toplam değeri TL. olarak 31.12.1963 tarihi itibarıyla 23.636.542,99 dur.

Malî durumunun tetkikinden sonra 1964 ve 1965 yıllarında Malûllük, yaşlılık, ölüm sigortasından aylık alanlar :

Malûller	5.137	5.752
İhtiyarlar	7.745	9.266
Eşler	8.844	10.338
Çocuklar	10.139	12.111
Ana ve babalar	601	702

Her geçen yıl sayılarının arttığı dikkati çekiyor.

1965 yılı bütçelerinde yeni yatırımlara yer vermişlerdir.

Buna mukabil tesisleri ve doktor sayısı yeterli değildir. Çünkü bir doktora günde ortalama olarak 15-40 hasta düşmesi gerekirken bu sayı 70-80 hatta 90 mı buluyorki bu hastanın aleyhinedir. İşçiler hastalandıkları zaman işten ayrılıp muayene olup 2 saat içinde iş yerine dönme-

leri lüzumludur. Fakat işçilerin haklı olarak dert yandıkları sıra beklemedeki zaman kaybıdır. Kanun işçye 2 saatlik bir müddet tanımıştır. Yetersiz oluşu işçiye iki saati yeterli kılmıyor. Ve işçinin aleyhine işverenin ise lehine bir durum yaratıyor. Şöyleki işçi eğer muayenesini 2 saatte tamamlayıp işyerine dönmezse o günün ve pazarın yövmiyesini alamıyor. Adeta işçi zamlı tarifeyle tabi tutulmuş oluyor. Sonra temas ettiğim işçilerin tahsil durumları ne olursa olsun Kurumun gaye ve fonksiyonları yönünden aydınlatılmamışlar. Halbuki işçiye bu bakımdan konferanslar vererek uyarmak sendikaların vazifesidir. Acaba sendikalar kurum ile işbirliği için gayret sarfederek işçinin aleyhine olan bu durumun düzeltilmesi için faaliyette bulunuyorlar mı? Orası meçhul. Geçen günlerde kurumdan ayrı olarak bir yardımlaşma sandığının kurulması için kanun teklifinin yapıldığının

başında yazıldığını gördüm. Bu faaliyet bence S. Sigortalar Kurumundan ayrı olarak yapılması fazla çünkü bizim gibi az gelişmiş ve gelişme çabası içinde bir memlekette böyle yapılacak bir teşebbüs acaba kurumun gelişmesini engellemez mi? Bu gayreti kurumla iş birliği yaparak nakti yardımları faydalı yöne aktararak tek ve kuvvetli bir kaynaktan maddi ve manevî yatırımların temin edilmesi daha iyi olmaz mı? dersiniz.

Yurdumuzda Sosyal sigortalar tarafından kesilen primlerin ücretlerle sıkı bir münasebeti vardır. Gerçi bu primlerin muayyen yüzdesini işveren verir. Fakat işçinin istihsal gücünün fiatı olan ücretinden de prim kesilmektedir. Yanlız Temas ettiğim işçiler bu primlerin kesilmesinden müşteriki değiller fakat vergilerin fazlalığından şikâyetçiler.

Hastalık, Analık, İş kazaları, ölüm

İşçilerin Bir İş Gününde Aldıkları

Ücretlerinden Kesilen Sigorta Primi

Ücret TL.	Hastalık S. İşçi %2	İşveren %3	Malûlluk, İhtiyarlık %11	
			İşçi %5	İşveren %6
6-8	16	24	40	48
10	20	30	50	60
15	30	45	75	90
20	40	60	100	120
25	50	75	125	150
30	60	90	150	180
35	70	105	175	210
40	80	120	200	240
45	90	135	225	270
50	100	150	250	300
55	110	165	275	350
60	120	180	300	360
65	130	195	325	390
70	140	210	350	420
75	150	225	375	450
80	160	240	400	480
85	170	255	425	510
90	180	270	450	540
95	190	285	475	570
100	200	300	500	600

Kaza Sigortası için kesilen Primler

Ücretler TL.	%1 Krs.	%6
6-8	8	48
10	10	60
15	15	90
20	20	120
25	25	150
30	30	180
35	35	210
40	40	240
45	45	270
50	50	300
55	55	330
60	60	360
65	65	390
70	70	420
75	75	450
80	80	480
85	85	510
90	90	540
95	95	570
100	100	600

ve malûlluk sigortaları ayrı tarihlerde kuruldu görülüyor.

1950 tarihinde 5502 sayılı kanunla Hastalık sigortaları kurulmuştur. Kesilen prim yüzdesi şöyledir. Hastalık primi %4 tur. Bunun %2 işveren %2 sini de işçi öder. %1 de işveren tarafından verilir ve analık sigortası primidir. Analık sigortası ise 1946 da 4772 sayılı kanunla kabul edilmiştir.

1957 de 6900 sayılı kanunla Malûliyet, ihtiyarlık ve ölüm sigortaları teşekkül edilmiş olduğunu görüyoruz. Bunun primi ise %11 dir. %6 işveren %5 ni ise işçi tarafından sigorta kurumuna ödenir. Sigortalı işçilerin aldıkları ücretler çok farklıdır. Aynı işkolunda dahi bu farkı görebiliriz. Bu fark kamu ve özel sektörde de kendini gösterir. Sosyal sigortalarda sigortalı bulunan işçilerin ücretleri 6 dan başlıyor ve 100 TL. nın üzerinde olanlar da var. Yalnız kanunun alt ve üst limit-

ler kabul edilmiştir. Bu prim yüzdeleri 8 TL. dan az ise primin tamamını işveren öder 8 TL. ilâ 100 TL. olanlar da işçi ve işveren müşterek olarak verirler. 100 TL. nın üzerinde olanda 100 TL. ücret almış gibi prim öder. Özel sektörde çalışmış işçilerin aldıkları ücretler kesirli olabiliyor, kamu sektöründe ise ücret limitleri daha ziyade tam miktarlar üzerinden verildiği görülüyor. Kaza sigortası primi ise % yarımından başlayarak tehlike fazlaştıkça %6 ya kadar yükseliyor ve tamamı işveren tarafından veriliyor. 6 ve daha aşağı olanlarınkini ise işveren tamamen ödüyor ve ödemek mecburiyetindedir. Prim kesimi işçinin eline geçecek ücrette bir azalma meydana getiriyor.

Kaza tehlikesinin büyüklüğüne göre % yarım ilâ % 6 arasında değişir. Ve işveren tarafından verilir.

Yaptığım temaslardan sigorta primi ödemediğim müşteki olmadıklarını gördüm. Çünkü işçi yarımı için kendisini maddi ve manevî yönden emin görüyor. Tam bir güven altında bulunmasının rahatlığı için de çalışabiliyor.

İşveren her 3 ayda bir sigortalıların çalışmalarına ve aldıkları ücretleri gösterir bordroları S. S. Kurumuna ve ilgili şubeye vermek zorunludur.

S.S. Kurumunun İstanbul'daki şubeler:

- 1 — Eminönü Şubesi
- 2 — Fatih Şubesi
- 3 — Bakırköy Şubesi
- 4 — Beyoğlu Şubesi
- 5 — Kadıköy Şubesi

(Fatih ve Kadıköy şubesinin ihtiyarlık Sigorta muamelesi Eminönüne şubesinde görülür).

İstanbul Sigortalar Kurumunun Sağlık Fesisleri :

İstanbul Hastahanesi
 Nişantaşı Hastahanesi
 Eyüp Hastahanesi
 Sultanahmet Dispanseri
 İstinye Dispanseri
 Cibali Dispanseri
 Osmaniye Dispanseri
 Bakırköy Doğumevi
 Süreyya Paşa Sanatoryumu
 Paşabahçe Hast.

Kadıköy Dispanseri
 Kartal Dispanseri
 Üsküdar Sağlık İstasyonu

Yurdumuzda işsizlik sigortası kurulmamıştır. Yalnız kur kurulması için kanun teklifleri yapılmış ve bu yönde çalışmalar oldukça ilerlemiştir. En yakın tarihte kurulmasını temenni ederken çalışmaların devlet ve işçi içinde hayırlı olmasını dilerim.

BİNALARINIZ ve DENİZ VASITALARINIZ İÇİN

SUPERLAC

Her çeşit tekne için
 deniz suyuna karşı en
 dayanıklı harici boya
ÇBS SUPERLAC'tır.

Kolay sürülür
 Çabuk kurur, fırça izi bırakmaz
 Dış tesirlere ve Deniz suyuna
 karşı mukavimdir
 Çeşitli cazip renkler

**ÇAVUŞOĞLU
 BOYA SANAYİİ
 İSTANBUL**

Tasarruf Bonoları Hakkında Bir inceleme

Mâlî Müşavir
Mustafa KUŞCUOĞLU

Meclis kürsülerinden kahvehane sohbetlerine kadar pek harciâlem bir mevzu hâline gelmiş bulunan «tasarruf bonoları ihracı» hakkındaki kanun, son yapılan değişiklikler dolayısı ile yeniden popüler konuların arasına girmiş bulunmaktadır. Bu konu halk arasında o kadar eleştirilmiştir ki, 27 mayısı telmihen tasarruf bonoları'na «dipçik kirası, kasatura hakkı veya Sezar'ın haracı» gibi karükatirize isimler takıldığı da görülmüştür. Bu incelememizde biz mevzuu mesleki yönden ele almakla beraber, anayasa bakımından da konu yapmak niyetindeyiz:

I — Mevzuat bakımından : 5/1/1961 tarih ve 223 sayılı kanunun adı iki cümleden terekkiüp etmektedir «Yatırımlar Finansman Fonu Teşkili ve Tasarruf Bonoları Ihracı Hakkında Kanun» denmektedir. Kanunun isminden de anlaşılacağı üzere konu iki esas üzerinde düzenlenmiştir.

1 — Yatırımlar Finansman Fonu Teşkili

Türk ekonomisinin istikrar içinde gelişmesini teminen, tarım, sanayi ve ulaştırma alanlarında yapılacak yatırımları karşılamak üzere böyle bir fon teşkil edil-

miştir. Fonun öz kaynağı bu kanun gereğince çıkarılacak tasarruf bonolarının satış bedelleridir. Demek oluyor ki, tasarruf bonolarından gaye, bir bütçe açığı kapamak değil, sinai, zırai ve münakalât alanlarında yapılması düşünülen yatırımlara para sağlamaktır.

2 — Tasarruf Bonoları

Kanun 2. bölümünde bonoların, teknik vasıflarını ve hangi hadise ve şahısların tasarruf bonusu ödiyecekleri tadat etmektedir. Bu kısımdan da, gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri ile, ücret ve istihkak ödemelerine muhatap olanlarla, ivazlı gayrimenkul alımsatımları ile piyango hasılatı, miras gibi ivazsız iktisapların da tasarruf bonusu tevkifatına tabi oldukları anlaşılmaktadır. Bonoların vadeleri, faiz hadleri ve itfa şartları da bu bölümde düzenlenmiş bulunmaktadır.

II — Kalkınma plânı yönünden : Bu bakımdan tetkik ettiğimiz takdirde, toplanan bono bedellerinin, hangi ekonomik alana yatırılmış olduğuna dair bir delile rastlamamız mümkün olmamaktadır. Teşbih câizce, tasarruf bonusu bedellerini normal gelirler gibi bütçede toplamışız fakat sarf istikametine gelince dişe tırna-

ğa gelecek bir yatırımda bulunulmadığı için, bütçenin umumi giderleri meyânında eriyip gitmiştir. Bu itibarla bonolar hakkındaki kanun sarf cihetinden de devlete bir nevi haksız iktisap yolu olmaktan öte gidememiştir.

Yetkili beyanlardan öğrendiğimize göre bono hasılatı 1964 yılında 535 milyon liraya bâliğ olmuştur, yani bu süre içinde devlet vatandaş 535 milyon lira borçlanmıştır. İkinci 5 yıllık plân devresi içinde bono hasılatı için devlet bütçesinde 700 milyondan 1.2 milyara yükselen bir seyirle gelir tahmininde bulunulmuştur. Bu hâl ise tasarruf bonolarının hiç değilse 1973 yılına kadar kaldırılamayacağını göstermesi bakımından ibrete şayandır. Tıpkı vergi gibi bu da normal bir âmme geliri telâkki edilmektedir.

III — Tatbıkatta : Bono alımsatımı tefeciliğe prim veren bir komüsyonculuk nev'inin doğmasına sebep olmuştur. Zira tasarruf kabiliyeti olmıyan dar gelirliilerden alınan paralar karşılığı verilen bonolar, 1/4 veya 1/3 değerinde yok pahasına piyasaya intikal etmiş, bundan da bonoyu dışından tırnağından keserek devletten alanlar değil, bunların elinden satılmalıp stok edenler geniş ölçüde faydalanmışlardır. Öyle ki aslından ve fâizinden olmak üzere 100 liralık bono alan biri asgari % 14 nisbetinde kâr sağlamaktadır ki bu kazanç garanti ve firesizdir. Yatırım ciheti olmayınca bono bedelleri, devlet için mutad bir açık kapama metodu haline gelmiştir. Gayesi gerçekleşmemiş bir mükellefiyet olarak tasarruf bonoları hakkındaki kanun, daha doğuştan birtakım zaaf ve malûliyetlere mâruz kalmıştır. Doğuştan malûliyetle mâruz bulunan bu kanun aslında Anayasa yönünden de kâbili müdafaa olmasa gerek, şöyle ki:

IV — Anayasa yönünden, tasarruf bonoları ihracı hakkındaki kanun, maddi muhteva itibarile devletin diğer «cebri

tasarruflarına benzediğinden, başka bir ifade ile vergi mahiyyetinde olmadığı için, böyle bir mâli mükellefiyetin anayasa hukuku yönünden savunulması güçleşmektedir.

Filhakika anayasa 61. maddesinde «herkesi, mâli gücüne göre âmme masraflarına iştirake» mecbur tutmakta fakat, herkesi devlete borç vermeğe mecbur tutmamaktadır. Oysa ki tasarruf bonoları hakkındaki kanun, vatandaş, hattâ daha ileri giderek birtakım sermaye şirketlerini dahi hertürlü iktisap ve kazançlarından dolayı devlete borç vermeğe zorlamaktadır. Vergi amennâ, fakat devlete borç vermek de ne demek? Hernekadar anayasa 61/2. maddesinde «vergi, resim ve harçlar gibi benzeri mâli mükellefiyetlerin» kanunla konulabileceğini vazetmiş ise de, bu hüküm de bonolar hakkındaki kanuna cevaz vermemektedir. Çünkü tasarruf bonolarının, ne vergi, ne de resim ve harç olmadığı, bunlara benzemediği meydandadır. Vergi, resim ve harçlarla para cezaları gibi gelirler bilinen devlet gelirleri olup vatandaştan geri verilmek (hem de fâizile verilmek) üzere alınmazlar. Halbuki bono bedellerini devlet, belli bir süre sonunda iade edeceğini ve faizlerini de ödiyeceğini teahhüt etmektedir. Bu sebeple bonolar vergi benzeri değillerdir. Devletin vergi alma selâhiyeti de cebre dayanır, ama borç alma selâhiyetinin cebre dayanması için daha başka sebeplerin olması gerekir. Binaenaleyh devletin vatandaştan borç para istemesi hele demokrasilerde oldukça münaakaş edilmelidir.

Bazan fevkalâde hallerin zuhûru devlete mütadin dışında yetkiler vermektedir. Ezcümle seferberlik veya harp hazırlığı ya da yurt çapında bir âfet hallerinde devletin normalin üstünde yetkilerle donatıldığı vakidir. Fakat böyle bir fevkalâdelik olmadan devletin vatandaştan borç istemesi, sadece üstünlüğüne dayanarak

cebri istikraz yetkisini kullanması, pek doğru olmasa gerektir. Kaldı ki, tasarruf bonolarının mutad ve devamlı bir gelir haline getirilmesi ayrıca hatalarla doludur.

Tasarruf bonusu tatbikatının yan tesirlerini düşünecek olursak, vergi mükelleflerinin sadece bono mükellefiyeti yüzünden kazançlarını gizlemek yoluna saptıkları, mahdud ölçülerde de olsa görülmektedir. Bazan mâli gücüne göre vergi düşmiyen bir vatandaşın bono parası alınmakta, asıl vergi borcu doğmıyan vatandaşın devlet zorla bono parası almaktadır. Zira geçim indirimi dolayısı ile kazancına vergi düşmiyen bir mükellef hazineye bono parası ödemek durumunda kalmaktadır.

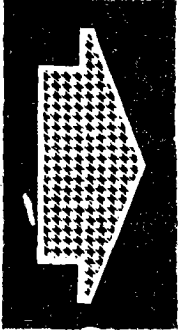
Anayasanın 126/2. maddesi kalkınma ile ilgili olarak devletin özel usul ve metodlar koyabileceğini varetmiştir ama bu, sadece bütçe masraf tekniği yönünden olup, vatandaşa mükellefiyet tahmili için değildir.

Gerç kalmış ülkelerde devletin sık sık iç istikraz yoluna gittiği olağan bir vâkıadır. Nitekim bizde de 1779, 4060, 4275 ve 5864 numaralı kanunlar gibi tezahürleri

vardır. Bunlar birer kalkınma istikrazı kanunları olup bunlarla belli bütçe açıkları kaptılmak ciheti düşünülmüş, limitleri önceden belli edilmiştir, bonolar belirsiz değildir..

Bu bölümde şunu da kaydedelim ki, tasarruf bonoları ihracı hakkındaki kanunun anayasaya aykırı olduğu ciheti T.B. M.M. de de iddia konusu olmuş fakat daha ileri giderek idia anayasa mahkemesinde bir iptal davası şekline götürülmüştür. Böyle bir iptal davası açılrsa kanaatimizce bu kanun iptal edilir niteliktedir. Ama 2. beş yıllık kalkınma plânındaki bütçe mülâhazaları ile keyfiyet başka yönden mütalea edilirse buna diyeceğimiz olamaz tabii...

Son tadilile 8/8/1967 tarihli resmî gazetede yayınlanmış bulunan ve 1968 mâli yılı için mer'iyete giren şekliyle dâhi 223 sayılı kanun anayasa mihengine vurulduğu takdirde ıslah edilmiş sayılmaz. Fakat bu yeni şekliyle şikâyet ve sızlanmalarla fırsatçılığa prim olma vasfı nisbeten ortadan kalkmış olur. Çünkü aylık gelirleri 1200'ün üzerinde olan kimselerin tasarruf kabiliyetleri değerlendirilmiş olur. Fakat en sağlam şeklin bu kanunu yürürlükten kaldırmak olduğudur.

Dış Ticarete Tehlike

Orhan BULDAÇ

MİLLÎ İTİBARIMIZ :

Geçen sayıda yayınlanan makalemizde, ithalâta bir yolsuzluk nedeni ile dik-katimizi «Dış Ticaret Rejimimize» çevirmiş, dış ticaretin yurdumuzun kalkınması ile olan sıkı ilişkisini belirtmeye çalışmıştık. Bu kez, bir ihracat skandalı dış ticaretin millî gurur ve itibarımızla olan yakın ilgisini de gizlenmeyecek derecede, açıkça ortaya çıkardı. İtalyaya ihraç edilen zeytinyağlarına yabancı madde karıştırıldığı tesbit olunarak beşyüz ton karışık zeytinyağı İtalyan tüccarları tarafından kabul edilmeyerek iade edildi. Skandalın ardından müstahsil ile ihracatçı tüccar arasında başlayan karşılıklı suçlamalar ve açılan kovuşturma devam etmek tedir. Hileyi muhakkak bunlardan biri yaptı ama olan ticarî itibarımız ve gururumuza oldu. Artık, kesinlikle anlaşılıyor ki ticarî ahlâk diye bir şey kalmamıştır. Kâr uğruna her şey feda edilmektedir. Bu bakımdan, akıllı idareler hiçbir ilişkiyi kişilerin ahlâk ve vicdan anlayışına bırakmamakta gerekli objektif tedbirleri almakta ve bu tedbirleri uygulamada gayet katı davranmaktadır.

Eğer iyi niyetli isek, eğer amacımız üç beş tüccara değil yurda ve ekonomiye hizmet ise, eğer millî itibarımızı ahlâksız

kişilerin elinde oyuncak yapmaya hakkımız yok ise, Efendiler, dış ticarete ithalâtın ve ihracatın dolayısıyla tüccarın bağlı olacağı objektif tedbirleri, bu örneklerden yararlanarak, bir an evvel tesbite ve taviz vermeden uygulamaya başlamalıyız. Gururumuz, ciddi bir devlet olma çabamız ve ekonomimizin geleceği namına, buna mecburuz.

Türk işçisi ve aydınlar dış ticareti -mizde olanları titizlikle izlemekte, yolsuzlukları nefretle karşılamaktadır. Alın terinin haklı kazancı ile hayatını devam ettiren, yurduna ve ekonomisine en büyük katkıda bulunan Türk işçisi, kendi emeğinin mahsulü olan malların dürüst olmayan tüccar elinde bozulmasına, millî itibarımızın çiğnenmesine alet edilmesine karşındır. Bunun için dış ticarete reform istemektedir.

İki yıl önce Türk-İş tarafından savunulan «Dış ticaretin devletleştirilmesi», tezi böyle bir görüşün sonucu olarak ortaya atılmıştır. Dış ticaretin ekonomimiz ve kalkınmamız bakımından önemi, sorunun ivedilik ile ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

DIŞ TİCARETİN ÖNEMİ :

Hiçbir ülke ekonomik bakımdan, mutlak anlamda kendine yeter değildir. Bu

yeter olmama ülkeler arası ticaretin esaslı etkeni olmuştur. Hangi ülke neyi üretmektedir? sorusunu «Dış Ticaret Teorisi» «Mutlak Üstünlük ve nisbi üstünlük» nazariyeleri ile açıklamıştır. Ülkeler, avantajlı bulundukları sektörlerde üretimlerini geliştirmekte diğer ülkelere göre ucuza mal ettikleri bu malları satarak, ihtiyacı bulunan veya kendisinin pahlı olarak üreteceği malları almaktadır. İleri Ülkelerin üretimde avantajlı oldukları malların ve hizmetlerin çeşidi, geri kalmış ülkelere göre çok fazladır. Bir bakıma ileri ülkeler ihracatı, geri ülkeler ise ithalatı olanağı fazla ülkeler olarak tanımlanabilirler. Türkiye, bu tanıma göre, ithalatının ihracatından fazla olması nedeni ile, geri kalmış ülkeler arasında bulunmaktadır. Şu halde ticaretin dengeleştirilmesi (İthalat - İhracat dengesi) Türkiye'nin kalkınması sorunudur. İhracat genişliği döviz kazandırır. Döviz kazancı ithalat olanağını, bu da ekonominin gelişmesini ve halkın refahını sağlar.

Kalkınma çabasında bulunan ülkeler, ancak ithal ettikleri yatırım malları ile sanayi tesisler kurabilirler, ham madde ithalatı ile de çeşitli sanayi kollarındaki üretimlerini devam ettirebilirler. Anlaşıldığı üzere, ithalatın tıkanması ekonomik gelişmenin durması, mal kıtlığı ve enflasyon sebebi, ihracat azlığı da milli gelirde durgunluk ve ithalatın finanse edilememesi demektir. Bu itibarla ihracat ve ithalatı olumlu yönde etkileyecek tedbirleri almak bizzat ekonomiyi düzenlemek anlamına gelmektedir.

TÜRKİYENİN İTHALAT VE İHRACATI :

Türkiye'nin ihracat ve ithalat seyri incelendiğinde «Dış ticarete tehlike» işareti vermekte ne kadar haklı olduğumuz anlaşılır.

İhracatımız: Yıllık toplam ihracat de-

ğerinin yarısından fazlasını dört tarım maddesi meydana getirir. Bunlar pamuk, tütün, fındık ve kuru üzumdür. İhracatımızın değeri 1965 yılında 463 milyon dolar, 1966 yılına yaklaşık olarak 475 milyon dolar olmuş 1967 yılında ise 510 milyon dolar olacağı öngörülmüş bulunmaktadır. Bu yıllar içerisinde dört ihracatımızın ihracatında gelişmeler olmakla beraber ihracatın diğer kalemlerini teşkil eden sanayi ürünlerimizin payı düşmüştür. Bu ihracatımızın niteliğini göstermesi bakımından önemlidir. Tarım ürünleri ihracat eden ülkelerin sanayileşmiş ülkelere olan bağlılığı ise bilinen bir gerçektir.

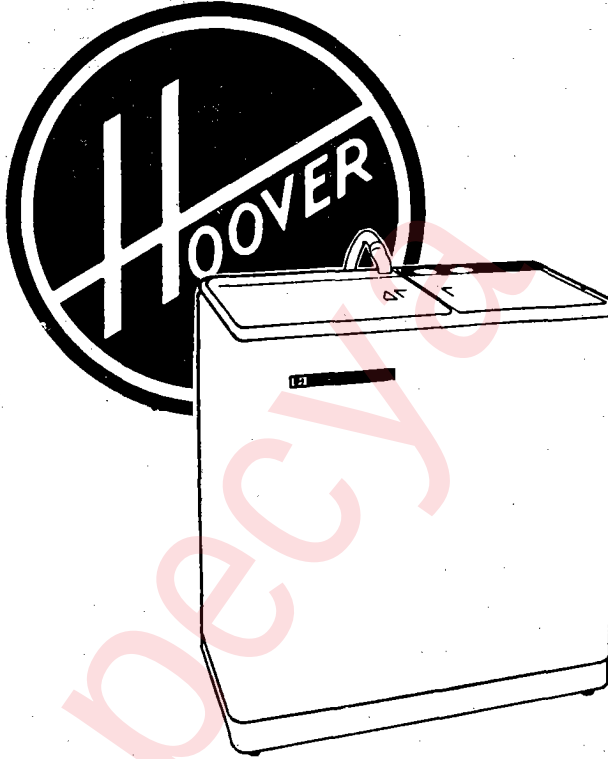
İthalatımız: İthalatımız devamlı olarak ihracatımızdan fazla olmaktadır. İthalat yolu ile ekonomimizin ihtiyacı olan yatırım malları, ham maddeler ve tüketim malları sağlanmaktadır. Ekonomimizin gelişmesi ithal olanağı ile yakından ilgilidir. 1965 yılında 572 milyon dolar, 1966 yılında yaklaşık olarak 700 milyon dolarlık ithalat yapılmış 1967 yılında 340 milyon doları yatırım malı, 375 milyon doları ham maddeler ve 85 milyon doları tüketim mallarına ait olmak üzere toplam olarak 800 milyon dolarlık ithalat yapıldığı öngörülmüştür. Bu suretle 1967 yılında dış ticaret açığımız 290 milyon dolar olacaktır. Ekonomimizin çeşitli bunalımlardan korumak için ihracat ve ithalat rejimimizle ilgili tedbirleri reformcu bir görüşle ele almak zorundayız. Türkiye ekonomik gelişmesi için her yıl ithalatını artırmaya mecburdur. Bunun için gerekli dövizin bir kısmı dış yardımlarla karşılanmakta ihracat yoluyla sağlanan döviz yetersiz kalmaktadır.

Dış ticaret rejimimizde yapılacak düzeltmelerin asıl amacı ekonomimizin gelişen ihtiyacını karşılayacak ithalatı realize edecek, kaynakların israf edilmesine ve kaçırılmasına mani, tüccardan çok ekonomiye yardımcı bir ithalat rejimi ile, itibarımızı koruyan, ihracat olanaklarını ge-

liştiren, milli geliri artırıcı ithalat ihtiyacımızı karşılayacak ihracatın gerçekleş- tirilmesini sağlamak olacaktır.

Bu amaçla dış ticaret rejimi için yatırım politikamızdan başlayarak, ulusal kalkınmamızı sağlayacak ekonomi ve mali

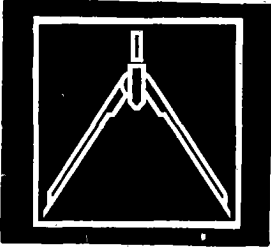
politikamızda bir takım düzeltmeler yapmak gerekecektir. İthalat ikamesi yaratan yatırımlar yanında ihraç malları üretimi için yatırım yapmak örnek olarak gösterilebilir. Dış ticarete reform anlayışımızın esasları bunlardır.

1407 M

DÜNYADA EN ÇOK SATILAN ÇAMAŞIR MAKİNESİ

Mataş Ticaret A.Ş. Halaskârgazi Cad. 133
Pangaltı - İstanbul Tel: 47 44 30

İşportacılar arasında bir İktisatçı

Erol ANDAŞ

İşletme İktisadi Enstitüsüne girdik - ten sonra çevreme-nedenler? sorarak bak mağa başlamıştır. Birgün tükenmez kalemimin içi bitmişti. Hemen aklıma Beyazıt meydanındaki işportacı geldi. Hergün görmüş olmam ve yolumun üzerinde oluşuydu bu hatırlayışın sebebi. Fakat işportacılığı ilk icat eden kimdi acaba? Mesele «dolmuşu» çıkaran «Civan» otobüsleri sahibiydi. Sonra kimler işportacılık yapıyordu? Yapmalarının sebebi neydi? Büyük kazanç mı, yoksa zaruret mi? Bu ve buna benzer sorular geçiyordu aklımdan. Öğrenmek için arzu duymağa başladım. Merakım artmıştı.

Birkaç işportacı ile konuştum, ise de tatmin olmadım. Acaba en doğru şekilde nasıl öğrenebilirdim. Zaman zaman bir işi öğrenmek için o işin içine girmek lâzımdır diyordum. Ama ne şekilde ve nasıl girecektim.

Enstitünün ihtisas programı bitmeğe yakındı. Her birimiz staj yapacaktık. Acaba böyle bir çalışma staj sayılabılırmıydı. Kıymetli hocam Dr. Asaf Yolun Beyle konuştum. Neticede kendileri öğretmenler kurulunda meseleyi açmış, ve kabul edilmiş.

Evet işportacıları ve işportacılığı tanımak için işportacı olacaktım. O güne

kadar bildiğim tek şey işportacıların zabıtabadan kaçtıkları idi. Zabıtabanın takibi benim işimi kolaylaştırıcaktı. Belki de beni hiç çalıştırmıyacaktı.

Bir çare aramak gerekti. Bunun için Hocamla zabıta müdürlüğüne gittim. (2. 6. 1965) Durumu izah ettik. Zabıta Merkez Memuru Ethem Öneş Bey benimle ilgilenecekti. Yalnız işportacıların girdiği psikolojik durumu tam manası ile anlayabilmem için kendisinden ve zabıta müdüründen başka kimsenin haberi olmayacaktı. Diğer zabıta memurları beni hakiki bir işportacı olarak bilecekler, ve takip edeceklerdi. Yalnız elimden malımı aldıklarında Ethem Bey'e haber verecektim.

1-2/Haziran/1965 günleri Mahmut Paşa'ya giderek krokisini çıkardım. İşportacıların yerlerini, ne cins eşyaları nelerde sattıklarını, Mahmut Paşa'dan geçen müşterilerin debisini, müşterilerin cinslerine göre yüzdesini tesbit ettim. (B. bölümü 5 - işportacıların faaliyette bulundukları yerlerin incelenmesi - Mahmut Paşa) Bu çalışmam bana nerede, hangi cins eşyayı (kadın-erkek) satabileceğini tesbitte yardımcı olacaktı.

Aynı günler işportacılıktan zengin olmuş 3 kişi ile tanıştım. Bu şahıslar bu gün büyük tüccardırlar. Bir tanesi İstan-

bul'da ilk defa bir fiat altında - ne alırsan (şu) fiata - sloganı ile çeşitli mal satan kişidir. (isimlerinin açıklanmasını iste - mediklerinden yazılmamıştır) Bana tavsiyeleri şu yönde oldu.

1 — İlk seferde az mal alacaktım. Riski az olacaktı. Zarar dahi etsem, bu benim gözümü korkutmayacak ve cesaretimi kırmıyacaktı.

2 — İlk defa elimde gezdirebileceğim mal satacaktım. Bu şekilde zabıtanın kaçması kolay olacaktı. Ben de ileride daha çok eşya ile zabıtanın, diğer işportacılar gibi kolaylıkla kaçmağa alışacak, bu şekilde işportacılığın ilk devresini (işportacı lisanı ile çaylaklığı) atlıyacaktım. Bu devrede bağırmağa da alışacaktım.

3 — Mevsim yaz olduğu için güneş gözlüğü satmam hem elde gezdirmesinin kolaylığı, hem de satış imkânının fazlalığı yönünden yerinde bir hareket olacaktı. Gözlükleri de ZAZA ve ASRİ iş hanlarından temin edebilecektim. 3 Haziran. Perşembe günü gözlük almak için gittim. Bu iş için dört yüz lira para ayırmıştım. Fakat cesaret edip gözlük alamadım. Gözlükleri satamayacağım elimde kalacak, zarar edeceğim hissi vardı. Yine aynı kişilerin kapılarını çaldım. Cesaretsizliğimi, sebeblerini izaha çalıştım. Güldüler.

— Hep böyle olur, dediler.

Bana bir tanesini 5 liraya satabileceğim Konsnye, bir düzüne gözlük verdiler. Hiç kâr etmiyecektim. Yalnız alışmak için satacaktım.

Mısır çarşısı önünde, Sirkeci'de zabıta ya yakalanmak tehlikesi atlatarak 3 saat içinde dört tane gözlük sattım. Çok yorulmuştum. Gözlükleri teslim ettiğimde bana -Bu modası geçmiş gözlüklerden kısa bir zamanda bu kadar satabildiğine göre öbürlerini de muhakkak satabilirsin dediler. Cesaretim gelmiş, ve bağırmağa hemen alışabilmişim. Sirkeci'de Divan

Yolu ile Büyük Postahane önünde satış yaparken gömlek satan bir işportacı geldi. Yanıma bavulunu açarak bağırmağa başladı. Aradan ne kadar zaman geçtiğinin farkında değilim. Bana -Abi be sen her halde çaylaksın, yeni başladın bu işe dedi. Ben acemiliğimi belli etmemeye çalışmıştım. Ama demekki daha eksik taraflarım vardı. Biraz işlerin durgunluğundan bahsettik. Sonra benden biraz öne ilerlememi, bir müddet orada durmamı istedi. Kuşku ile söylenileni yaptım. Tekrar yerime geçtiğimde bana cebinden kayısı uzatırak -Al abi sen de otları dedi. Pantolonunun iki cebi de kayısı doluydu. Demekki beni paravana olarka kullanıp manavdan kayısı çalmıştı. Midem bozuk olduğunu ileri sürerek red ettim. Ama ben deki işportacı mevhumunda bir bulanıklık olmuştu. Fazla durmadım. Uzaklaştım.

Evet günümün bilançosu: Bağırmağa alışmak, cesaret kazanmak, hırsızlığa şahit olmak ile kapanıyordu.

4. Haziran. Cuma

Sabah erken kalkarak ZAZA ve ASRİ iş hanlarını dolaştım. Mahmut Paşadaki müşterilerin kadın-erkek oranını dikkate alarak yarım düzüne iki cins kadın gözlüğü aldım.

Alış fiyatları 7,5 ve 9 lira idi. Satış fiyatını 10 - 12,5 lira olarak tesbit ettim. Mahmut Paşa Yokuşunu en alt köşesinde bağırmağa başladım. Bir kaç müşteri geldi. Gözlükleri beğendiler. Geçen günün verdiği tecrübe ile bir de ayna almıştım, yanıma. Fiatları söylediğimde hemen pazarlığa giriyorlar, 10 lira istediğime 5 lira, 12,5 lira istediğim güneş gözlüklerine de 7,5 lira veriyorlardı. Bir saat içinde 15 tane de fazla alıcı çıktığı halde fiatlarda uyuşmadığımız için, daha doğrusu istediğim bence normal olan fiyatı kimse vermediği için satış yapamadım. Bu durum dükkânının önünde durduğum manifaturacının dikkatini çekti. Beni yanına ça-

ğırarak gözlükleri kaçta aldığımı ve ne fiyat istediğimi sordu. Söyledim. Bana bu işe yeni başlamış olduğumun belli olduğunu söyleyerek Mahmut Paşadaki satış şartlarını, ne şekilde fiat isteneceğinin anlattı.

Bir malı müşteri beğendiğinde onun fiyatının en az iki mislini istiyecektim. Tabii ki müşteri buna razı olmayacaktır ve oda bir fiat verecektir. Vereceği fiyatın yarısından az olmayacağı tecrübe ile bilinmektedir. Yarı fiyatını bile verse benim için normal bir fiat olacak. Bunun arasında verilecek her fiat bana ayrıca bir pazarlık kârı sağlayacaktı. Müşterinin verdiği fiata hemen razı olmakta yanlış bir hareketti. Çünkü müşteri şüphelenebilirdi. Yavaş yavaş müşterinin verdiği fiata inecektim. Sonra müşteriyi kırmamağa bakacaktım. Giden müşteri bir daha geri gelmezdi.

Bu tavsiyelere uyarak yeniden satışlara başlamıştım. Saat 12 olmamıştı ki elimde mal kalmadı. Kısa zamanda yaptığım bu satış beni cesaretlendirdi. İkinci seferde birer düzine gözlük aldım. Akşam saat 16.00 da elimde üç tane gözlük kalmıştı.

Akşam yaptığım kâr zarar hesabının neticesinde o günkü masrafım hariç (82) lira net kâr sağlamıştım.

5. Haziran. Cumartesi

Cuma günkü kazanç bana tatlı gelmişti sabah 7 de işe başladım. Akşam eve gelirken yine birer düzine aynı cinsten, yarım düzine erkek, yarım düzine de çocuk gözlüğü almıştım. Çeşitli fazlalattırmağa bakıyordum. Öğleden sonra saat 16 ya kadar Mahmutpaşada kaldım. Yolu tıkanmadan satış yaptığım içi nızabıtada ses çıkarmıyordu. Devamlı aynı yerde de durmuyordum. Geziyordum.

Saat 17-19 arasında Samatya pazarına gittim orada satış yaptım. Net kârım ise 73 lira olmuştu. İki gün çok yoruldu-

ğum için pazar günü çalışmıyacaktım.

19. Hazirana kadar pazar günleri hariç gözlük satışına devam ettim. Ay ortasına doğru satışlar günden güne azalıyordu. Yalnız cumartesi günleri işçi kızlar bilhassa trikotajda ve konfeksiyonda çalışanlar haftalıklarını aldıkları için haftanın ortalamasını biraz aşkın satış oluyordu. En fazla satışlar ay başlarında idi.

Son gözlük sattığım üç gün

Ayın 17 de 16 lira

Ayın 18 de 13 lira

Ayın 19 da 21 liralık net kazancım olmuştu.

İstanbul zabıta merkez memuru Ethem Öreş Beyin tavsiye ettiği şekilde her hafta malın cinsini değiştirerek başka şeyler satacaktım. Fakat hanım ve erkek gözlüklerini elimde gezdirerek sattığım için istediğim yerlere girmek ve fikrini almak istediğim kişilerle konuşabilmek imkânını elde etmiştim. Onun için bu arada başka eşya satmağa teşebbüs etmedim.

16 Haziran akşamı Beşiktaş'taki arkadaşlarımı görmeğe gitmiştim. Evde bulabilmek için üstümü değiştirmeden gittim. Dönüşte 34-Beşiktaş - Fatih otobüs durağında otobüs beklerken bir şahıs gözlüklerin fiyatını ve nereden hangi fiata aldığını sordu. Biraz da ticarî hayatın akışından bahsettik. Benden daha çok kazanma imkânı arzu edip etmediğimi öğrenmek istedi. Benim arzu göstermem üzerine kendisinin Fındıklı - Tophane arasında bir depoya ve çeşitli satılık eşyalara sahip olduğunu açıkladı. Merakım daha fazla artmıştı.

Benden piyasada satılan kaçak eşyaların alışı ve satış fiyatlarını doğru ve doğruya yakın bir şekilde öğrenince itimat etti. Depo dediği eve gittik. Çeşitli kaçak ve satılması yasak eşya gösterdi. Nereden ve nasıl getirildiğini öğrenmeye çalıştım. Benden bunları satmamı arzu etti. Düşün-

mek için fırsat istedim. Ayrıldım. Korkmağa başladım. İzimi kaybetmek için gece saat ikiye kadar dolaşım ve eve öyle girdim.

(Bu adresi benden öğrenmek isteyenlere:

Bu etüdün ne ihbar ve nede takip edici bir hüviyeti vardır. Sadece olan durumun tesbitini hedef tutmaktadır. Aynı zamanda depoya gece ve dolaşık sokaklardan gidildiğinden yeri hatırımda kalmamış - tır.)

20. Haziran. Pazar günü plaja gittim. Gayem Beğenilen mayolar ve deniz şap - kaları hakkında fikir sahibi olmağı. 21 Hazirandan itibaren mayo - Şort ve şap - ka satışına başlayacaktım.

Fakat Pazartesi sabahı kalkamadım. Plajda üşütmüş, hastalanmışım. Her günkü kazancımı o akşam yediğimden, ilaç almak için elim mecburen sermayeye uzandı. Demekki günlük kazançlarını o gün harcıyıp bitiren işportacıların sonu böyleydi. Sermaye de bittikten sonra kötü yolların kapısını çalmağa mecbur oluyor - du insan.

24. Haziran : İyileştim. Yazlık şap - kaların satıldıkları Mercan Yokuşuna açılan kapalı çarşının girişinde idi. Bura - yı şapka satanlardan öğrenmişim.

Erkek şapkaları toptan 3-5 TL. arasın - da,

Kadın şapkaları rafya 5-15 TL. arasın - da,

Çocuk şapkaları 2,5-10 TL. arasında idi.

Mayolar için Gürün han ve civarında - ki hanları dolaştım. 5 liraya satılan şort - lar 3,5 TL. 15-30 TL. satılan şortlar 9,5-20 TL. arasında idi. Mayoların, şortların ka - litesine göre fiatları da değişiyordu.

Mal almadan evvel sürümün ne şe -

kilde olduğunu öğrenmek istedim. Önüm - de kısa bir zaman kalmıştı. Şapka ve ma - yo satan işportacılarla konuştum. Ay so - nu idi. Sürüm azdı. İki kişi ancak bir tez - gâhı idare edebiliyordu. Adam başına a - zañ 15-30 lira arasında değişiyordu. Al - mamayı tercih ettim. Ben boş duramıyor - dum artık. Kazanmaya alışmışım. Sadece arkadaşların siparişlerini toptancılardan ucuza temin ediyordum. Toptan satış ya - pılan yerleri, hangi malın nerelerde satıl - dıklarını öğrenmişim. Piyasada satılan fiatın yarısına, satın almak bana bayağı gurur vermeye başlamıştı. Fakat bu işe başlamadan evvelki aldatılmalarımla aklı - ma geldikçe canım sıkılıyordu.

25. Haziran, Cuma

Belediyeye giderek Ethem Beyle ko - nuştum. Bir kişi daha bulup meyve sata - caktım. Yalnız sedye ve terazi lâzımdı. Ethem Beyle depoda bunları bulabilece - ğimizi söyledi. Depoyu gezdik, simit tab - laları, suluklar, (Soğuk su satmak için) elde gezdirilecek açık sepetler buna ben - zer eşyalar doluydu. Fakat sedye (meyve ve sebze satmak için kullanılan tabla) bu - lamadık.

Cumartesi temin edebileceğini söyle - di. Pazartesiye kadar boş durmamak için meyve haline Babıalide'ki meyve ve seb - zeciler cemiyetine gittim. Yeni meyve al - mış işportacılar ile cemiyet başkanı İbra - him Beyle konuştum. Zabita men - nin bilhassa kendilerini fazla takip ettik - lerinden yakındılar. Meyve ve sebze satan işportacıları iki sınıfta toplamam müm - kündür. a) Teşkilâtlanmış meyve ve b - ze satıcıları. b) Teşkilâtlanmamış meyve ve sebze satıcıları.

a) Teşkilâtlanmış meyve ve sebze sa - tıcıları grup halinde hareket etmekte - dirler. 10-15 tanesi birleşir, satacakları malı müştereken daha ucuza almağa çalı - şırlar. Yalnız satış hasılatı kendilerinin - dir. Bu şekilde daha ucuza mal temin et -

mektedirler. Meselâ: bir kamyon üzümü beraber daha komisyonculara intikal etmeden alırlar ve kendi aralarında paylaşıp satarlar. Buradaki teşkilâtlanma gayri resmî bir şekildedir. Gurubun kararına uymayanları guruptan atarlar. Böyle teşkilâtlananların ekserisi Kırşehir ve havasından gelenlerdir.

b) Teşkilâtlanmamış - müstakil - meyve ve sebze satıcıları.

Bunlar ekseri halde bu işe yeni başlamış veya kısa bir müddet için yapmak isteyenlerdir. Haldeki komisyonculardan ihtiyaçları olan malları temin ederler. Tabidir ki kazançları diğerlerine nazaran biraz daha azdır.

26. Haziran, Cumartesi

Belediyeye gittim. Sedyeyi temin edememişlerdi. Pazartesiye kaldı.

27. Haziran, Pazar

İstanbulda Terkos suyu habersiz kesildi. Öğlen, ihtiyat suları da biten lokantacılar, kahveciler ve evler susuz kaldı. Bir kova su elli kuruşa kapışılıyordu. Para kazanmak için iyi bir fırsattı. Kira ile varil ve araba aradım. Bir saka buldum. Lâstik tekerlekli varilli bir arabası vardı. Fakat lastikleri eskidiğinden ve alacak parası olmadığından iş yapamıyordum. Lâstikler için ihtiyacı (140) TL. idi. Saka ile bir anlaşmaya vardık. Ben lâstikleri alacaktım. Beraberce bir hafta su satacağıktık. Kazanç lâstik parası çıktıktan sonra müşterek olacaktı. Pazar günü bir motosiklet sahibinden biraz kullanılmış iki lâstiği 130 TL. aldık ve taktık. Saat 14.30 da Kocamustafapaşa'da işe başladık. Suyu yangın musluklarından dolduruyorduk. Kova üzerinden satış yapıyorduk. Teneke fazla

su aldığından işimize gelmiyordu. Lokantalara, ve kahvelere varilini 20 TL veri-yorduk. Akşam saat 21.00 de işi paydos ettik. Kazancımız 242,50 TL. idi, 130. TL. sını çıkardıktan sonra elli altışar lira aldık.

28. Haziran, Pazartesi

Sabah erken işe koyulduk. Su taşımaktan yorgun düşüyorduk. Hatta paralarını peşin veriyorlardı. Su bulmak için Yalnız başka rakipler türemişlerdi. Biz de artık teneke ile satmağa başladık. Saat 16.00 da işi bıraktık. Çünkü sular gelmişti. Hesabımıza yaptığımızda her birimize 103 er lira düşüyordu.

Sakalar bu görünüşü ile fazla kazanıyorlar gibi gelirse de bu kazanç sadece terkoz suyunun habersiz kesildiği günler içindir. Sair günler net kazançları (kullandıkları araçların masrafları çıktıktan sonra) 15-30 lira arasındadır. (Bu işi şirket haline getiren, fazla sermaye sahipleri hariç)

29. Haziran, Salı

Bizzat işportacılık yaparak işportacılığın ve işportacıların etüdüne son verdim. Bundan sonraki bir kaç günde, aklıma takılan bazı noktaları aydınlığa çıkarmak için araştırdım. Ve bazı kişilerden öğrenmeğe çalıştım. (Meselâ: İstanbulda işportacıların durumunu islâh edici tedbirlerin alımı, kim? Ne zaman? Ne sebeplerle? ne gibi tedbirleri, ne gaye için almıştır?) Bunun gibi aklıma takılan noktalar.

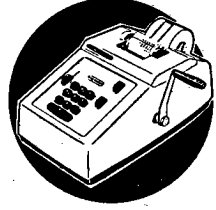
İkinci kısmı bunlara dayanarak yazdım.

(Devamı gelecek sayıda)

FACIT

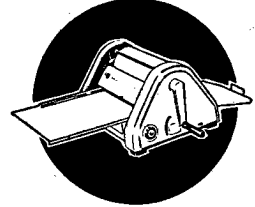
HESAP MAKİNESİ

TOPLAMA MAKİNESİ

YAZI MAKİNESİ

TEKSİR MAKİNESİ

TEKNOSAN

Büro Makine ve Levazımı
Ticaret ve Sanayi A.Ş.

Karaköy, Voyvoda Cad. 52 İstanbul

Tel : 491766

*Siz de acaba büronuzda
en uygun aletleri kulla-
nıyor musunuz ?
Facit makineleriyle işinizi
çok daha çabuk, daha
kolay ve daha dakik bir
şekilde görebileceğinizi
düşündünüz mü ?...*

İSTE
ARADIĞIM
AKARYAKIT...

TP

YENİ VE MODERN SATIŞ İSTASYONLARI İLE YURT HİZMETİNDE

06 AP 226

TÜRKİYE PETROLLERİ A.Ö.

FAZLA YORGUNLUKTAN İLERİ GELEN
Vücut kırıklığına karşı

**OPON, baş, diş, adale, sinir
ağrılarını teskin eder**

**OPON, grip ve nezle başlan-
gıcında birçok fenalıkları önler**

OPON, günde 6 tablet alınabilir

OPON

Memleketimizde güzellikleriyle nam salan yildizların kullandıkları aynı Puro Tuvalet Sabununu aldığınızdan emin olmak için sabunun  zerindeki PURO markasına dikkat ediniz... ısrarla Puro Tuvalet Sabunu isteyiniz.

Puro Tuvalet Sabunu
teninize bir kadife
yumuşaklığı ve bir
bah r tazeliđi getirir

 hrenize filim yildız-
larına has o büyüleyici
cazibe ve güzelliđi
temin eder

BOL KÖPÜKLÜ NEFİS KOKULU

PURO

TUVALET SABUNLARI 100 DE 100 SAFTIR

ÇANAKKALE Seramik Fabrikaları A.Ş.

Türkiyede ilk defa beynelmilel
norm ve evsafa uygun olarak
imâl etmekte olduğu

KAROFAYANS

(BEYAZ VE RENKLİ)

İZALATÖR

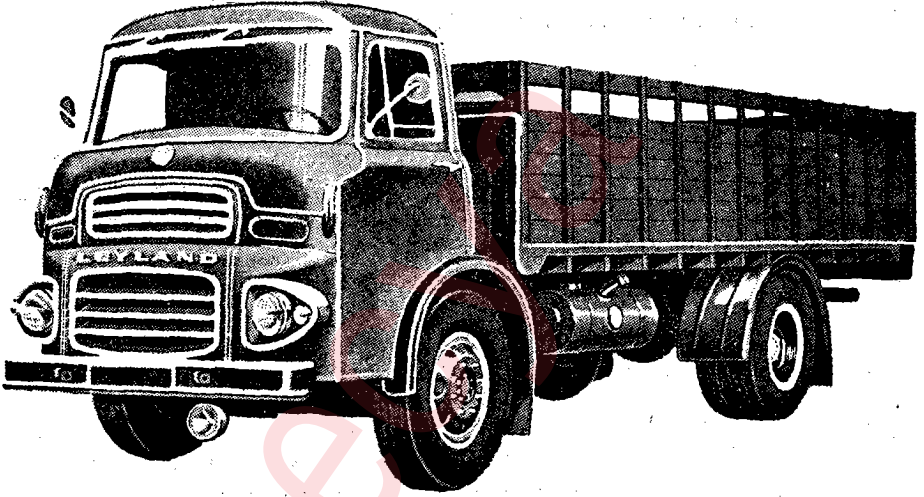
(ALÇAK VE YÜKSEK GERİLİM)

Elektro porselen ve sair seramik mamullerini
piyasaya arz etmektedir.

Müracaat: Galata, Tersane Cad. Kipman Han Kat 5, Tel: 49 62 50
Fabrika : Tel. Çan 29 Telgraf: Kaleseramik - İstanbul

**“Motor gücü
mevzuunda
güvenilen
beynelmilel marka”**

Leyland Comet modeli kamyonlarının hususiyetleri:

- Dünyaca tanınmış Leyland 400 motoru
- 8 ton taşıma kapasitesi
- 6 vitesli, daimi iştirakli ağır hizmet şanzımanı
- Tam kuru, kudretli hava frenleri
- Takviyeli diferansiyel

Türkiye Distribütörü:

TAŞIT TİCARET A.Ş.

Büyükdere Caddesi T.M.T. Han No. 64-2, Mecidiyeköy - İstanbul Telefon: 48 30 41

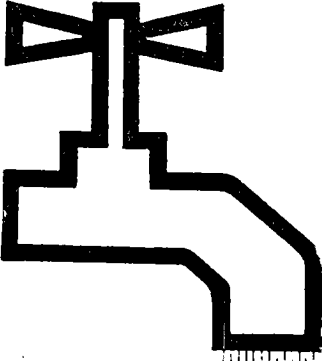
yuvanızda **ARÇELİK** saadetinizin anahtarıdır

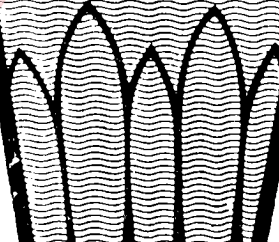
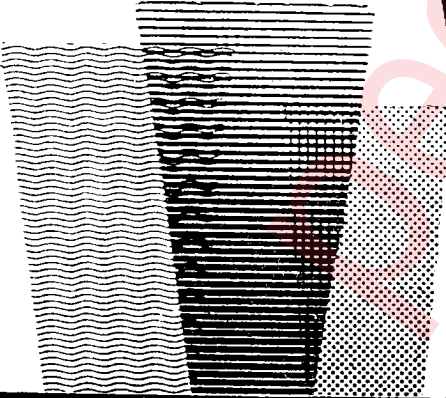
Kendi sahasında Türkiye'nin en güçlü ve modern teşkilâtını kurarak batı seviyesindeki tesislerinde senelerden beri çeşitli elektrikli ev aletleri imal eden ARÇELİK, bunları **en uygun fiyatlarla** satın alabilme imkânını halkımıza sağlamış bulunuyor. Eskiden vitrinlerde seyredilen buzdolabı, çamaşır makinası, süpürge, gaz sobası, Arçelik'in seri imalât imkânları sayesinde bugün en mütevazî Türk yuvasında dahi sevinçle kullanıyor... **Türk halkının mutluluğunu sağlıyor.**

- En Üstün Kalite
- En Uygun Fiyat
- Bütün Arçelik Modellerine Şamil Gerçek Arçelik Garantisi
- En yaygın ve Komple Servis Teşkilâtı
- Bol Yedek Parça.

1967 yılında

15
MİLYON

Size de bir bardak

ZİRAAT BANKASI

BİLÜMUM BANKA MUAMELELERİ İÇİN
TÜRKİYE İŞ BANKASI
hizmetinizdedir

Umum Müdürlük - Ulus Meydanı (Ankara)

CARİ HESAPLAR ● HAVALE ● TİCARİ SENETLER ● KREDİ MEKTUPLARI
● KEFALET MEKTUPLARI ● DÖVİZ ALIM VE SATIMI ● SEYAHAT
ÇEKLERİ ● İTHALÂT AKREDİTİFLERİ ● KİRALIK KASALAR ● v. s.

DÜNYANIN HER TARAFINDA MUHABİRLERİ VARDIR